

Mukəddəs Kitab

Injil 9-kisim

«Galatıyalıqlarəqa»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 9-kisim

«Galatyaliklaroqa»

(Rosul Pawlus Galatiya elkisidiki jamaatlarga yazoqan maktupi)

Kirix söz

Bu bəlkim rosul Pawlusning yazoqan hətlirining tunjisi bolup, Korint yaki Əfəsus xəhridə miladiyə 52-yillirida yeziloqan boluxi mumkin. Galatiya elkisi (bügünki Türkiyidə) Rim imperiyəsiga təwə idi. Pawlus miladiyə 51-yillirida xu yərlərgə baroqan: «**Mukəddəs Roh ularning Asiya elkisidə söz-kalamni jakarlixioqa yol qoymioqan bolup, Pawluslar əmdi Frigiya wə Galatiya rayonliridin otip, Misiyə rayoniqa kəlgən...**» («Ros.» 16:6). Bəzilər, Pawlus heli burun, tunji hizmət səpiridə xu rayonning jənubiy qətliridin otkən waqitlarda Galatiyaqimu berip kəlgən, dəp karaydu («Ros.» 13-14-bablar). Omumən «Rosullarning paaliyətliri»də uning xu yərdə hux həwərnı jakar laxliri toqruluk biwasitə hatirə yok; əmma roxənki, u xundak ixlarni kıloqan wə xuning bilən birnaqqə jamaət apiridə boloqan. Bu ixning əzi bizgə, rosullarning nuroqunlioqan uluq ixliri «Rosullarning paaliyətliri»dila hatirilənmigənlikigə yahxi əslətmə boluxi kerək (yənə «Yh.» 21:25ni kəring). Uxbu hətning Pawlus Galatiya elkisigə berip uzun otməy yeziloqanlıki: «**Silər əzünglarni Məsihning mehir-xəpkiti arkilik qakiroquqining yenidin xunqə tez yiraklasturulup ...**» (1:6) degən səzidin kərinüp turidu.

«Sinaglar» toqruluk

Yəhudiylar həlki miladiyədin ilgiri 605-yili Babil imperiyəsi tərpidin sürgün kılinoqandin keyin kəp Yəhudiylar Asiya həm keyinki Rim imperiyəsi territoriyəsiga tarkilip, xu yərlədə turup qaloqanidi. Hər bir turoqan yərdə ular aditi boyiqə xənbə («xabat» — dəm elix küni) künidə dua kıl ix wə Təwrat oquxkə yioqilatti; muxu yioqilixlar «sinagog» dəp atilatti. Waqit otkənsəri ular ətrapidiki yat əllərdin boloqan kəp kixilər Yəhudiylarning «**asman-zeminni yaratqan birdinbir Huda**» toqruluk guwahlikioqa kızıkip, Təwratniki həqiqətlərgə jəlp kılinoqan (Təwrat təhminən miladiyədin ilgiri 220-yili Grek tiliqa təjima kılinoqan). Az bolmioqan bir kışim «yat əlliklər» (Yəhudiylar əməslər) butpərəslikni taxlap, «sinagog»laroqa kirip sorunning kəynidə olturuxkə, Təwrat toqruluk təlimlərnı ang laxkə ruhsətkə erixi. Bəziliri həttə «Yəhudiylar bolsak» dəp tələp kıl oqan. Undak kixilər hətnə kəbul kıl ip, kəp təlim-tərbiyə anglioqan wə təpsilati kəp bol oqan imtiqanlarnı berip, Təwratnila əməs, bəlkı uningdin baxkə nuroqunlioqan Yəhudiylar kəidə-yosunlirining boyunturukı astioqa kirgəndin keyin sinagotiki jamaətkə kəbul kıl inatti. Xundak bol oqini bilən ular bəribir yənıla «ikkinqi təbikə» dəp qarilatti. Əmma sinagogkə katnaxkan «yat əlliklərnı»ning kəpinqisi «sorunning kəynidə olturup ang lax» bilən razi idi wə xundakla Yəhudiylar həm baxkə əl-yurttikilər tərpidin «Hudadin kərkəkanlar» yaki «Hudadin kərkədioqanlar» dəp ataloqan.

Hudaning Məsih toqruluk u arkilik bolidioqan nijatning hux həwirini **həmmidin awwal Yəhudiylar həlkigə** Yəhya pəyoqəmbər arkilik əwətkənlikı, andin Məsih Əzi bu həwərnı ularoqa jakar laxkə baxlioqanlıki tarihtiki enik pakittur. Pawlus nuroqun səpərliridə «**Hux həwərnı awwal Yəhudiylar oqa, andin əllərgə jakar lax**» degənnı öz prinsipi kıl ip, baroqan yərliridə udul Yəhudiylarning sinagogini tepip ularoqa hux

«Galatiyaliklaroqa»

həwərnı awwal jarkarlaytti; qünki ular Pələstində turoqan yurtdaxliridək hux həwərnı anglax pursitigə tehi erixmıgən boluxı mumkin idi.

Sinagoglarda hux həwər jakarlanoqınida kandaq ixlar yüz bərgənlikidin tipik bir misalni kəreyli («Ros.» 17:1-5): —

«Ular (Pawlus bilən uning həmrahliri) səpirini dawam kilip Amfipolis wə Apolloniya xəhərliridin ətüp, Tesalonika xəhirigə kəldi. U yərdə Yəhudiylarning sinagogi bar idi. Pawlus aditi boyiqə ularning arisioqə kirip, uda üq xabat küni u yərdə jəm boləqanlar bilən muqəddəs yazmilarnı xərhləp munazirilixip, ularoqə Məsihning azab-oqubətlər tartqəndin keyin ölümədin tirilixi muqərrər dəp həm qüxəndürdi həm ispatlidi wə: — Məsih bolsa, dəl mən silərgə jakarlioqan xu Əysaning Əzidur! — dedi.

Yəhudiylarning iqidin bəzilər qayil bolup ixinip, Pawlus bilən Silasqə qoxuldi; xundakla Hudadin qorkidioqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə yukiri təbikidiki grek ayallarmu xundak idi. Biraq Yəhudiylar buningə qə sət kilip, əzliqə bazar-qoqılardin birnəqqə kəbiq adəmlərnı yioqip, bir top adəmlərnı toqlap, xəhərnı astin-üstün kiliwətti. Yəhudiylar Pawlus bilən Silasni tutup, xəhər həlk kengəxmisiqə tapxurup berix məqsitidə Yasun isimlik birsining əyigə basturup bardi...».

Pawlusning Galatiya əlkisidə tohtax səwəbi birinqidin hux həwərnı yətküzüx əməs, bəlki aqrip qəloqanlıqı üqün xu yərdə dəm elixqə barəqan boluxı mumkin (4:13). Xundaktımu u prinsip boyiqə udul sinagog yaki sinagogləroqə kirip, «**awwal Yəhudiyləroqə**» («Rim.» 16:1) hux həwərnı jakarlidi. Xu sorunlarda yat əllərdin boləqanlarnı kəp dəp pərəz kilsaq orunsiz bolmaydu. Kandaq ixlar boləqanlıqı toqurluq biwasitə kəlduruloqan hatirə yok, lekin uxbu hətning təpsilatlıridin yukirida kərsitilgən «Tesalonikadiki wəqə»dək, qong əqowəqə bolup, etiqədqılar Yəhudiylar təripidin əqir ziyankəxlikkə uqrioqan, dəp kıyas kiliyiz. Üq hil kixilər etiqə qiloqanıdi —

(1) Yəhudiylar (Pawlus həttə «Yəhudi yərinədxlar»oqə biwasitə birnəqqə əqiz səz kilidu);

(2) Sinagogqə kətnaxqan «Hudadin qorkqan» yat əlliklər wə

(3) Butpərəslər (Pawlus muxundəq üqinqi hil qərinədxlaroqə: «**Burun, Hudani tonumaydioqan wəktinqlarda dər wəqə yəloqan iləqləroqə qoqunup, ularning kullukqida boləqanidinglar**» — dəydu (4:8)).

Pawlusning hetidə deyilixiqə ular əslidə Məsihning səzini oquq kəngül bilən qəbul qiloqan; ular uning kəz əqriqini kərup Pawlusning eytkinidək: «**Silər mumkin bolsa, manga kəzliqinglarnı oyup berixkə razi idinglar!**» degəndək boləqan (4:15). Muqəddəs Rəh məjizilərnı yaritip qəqlük ixligən həm Pawlus ularoqə hət yazəqan wəktidimu ularning jamaitidiki bəzi kixilər ərkilik məjizilərnı yaritip ixliməktə idi (3:5). Pawlus ularning yenidin kətkəndin keyinmu ular etiqə yolida küqəp əloqə besip əjayib nətiqilərnı kərsətti. Pawlus: — «**Silər obdan qəpip mengiwatqanidinglar**» dəydu (5:7).

Əqir bir məsilə pəyda bolidu

Lekin bu adəmnı huxal qilidioqan mənzirə tuyuksiz əzgərgənidi. Galatiyaliklar arisida əzini «Məsihqə etiqədqı» dəwaləqan (bəlkim Yerusalemdin qıqқан) bəzi Yəhudi «muritlar» pəyda boləqan. Ular: — «Məsihqə ixəngən yat əllərdin boləqanlarning həmmisi gunəhdin toluq

«Galatiyaliklaroqa»

kutkuzulux üqün hətnə qəbul kılıxi zərür» degən «yengi bir təlim»ni kətürüp qıqқан. Ularning degini, Huda hətnini İbrahim pəyoqəmbər bilən tüzgən əhdisigə bəlgə kılıp: — «**Mən bilən silərning wə səndin keyinki nəslingning arisida tutux kerək boləjan əhdəm xuki, aranglardiki hər bir ərkək hətnə kılınsun... ləkin hətnilik eti turup, hətnə kılınmiojan hər bir ərkək Mening əhdəmni buzojan həsəblinip, öz həlkədin üzüp taxlinidu...**» dəp bekitkən («Yar.» 17:10, 14).

Xunga «Məsihgə baqliəjan etikadni etirap kılıx üqün suəja qəməldürüxtin baxқа, barlıq etikadqılar hətninimu qəbul kılıxi kerək» deyixi heli orunluqtək kərünətti (bu təlim Yəhədiy etikadqıların jamaətlirigə heq təsir yətküzmiğən, əlwəttə; qünki ular alliburun, tuəulupla hətnə kılinojan). Əmdi xu adəmlər Pawlus Galatiyaliklarəja jakarlıəjan hux həwərgə qəxməqəji boləjan «kərünüxtə orunluq» bu «kiqıkkinə bir qəxumqə»ning nemə ziyini bolidu? Əməliyəttə bolsa bu «təlim» Məsihning barlıq gınaħkarlar üqün boləjan kurbanlıqı elip kəlgən niyatning asasını mutlək inkar kıləjuqı zəhərlik uruklarını öz iqiğə aləjanidi. Undəq təlimni jakarlıəjanlarını pəkət əzlırigə nisbətən ixni kıqıqlitix həm əzlırını jamaəttə yukuri kərsitixni nıxan kıləjan halas, dəydu Pawlus. Yat əllərdin boləjan etikadqılar hətnə qəbul kıləjan bolsa bu kixilər baxқа Yəhədiy yurtdaxlarəja: «Mana, biz kəp adəmlərnı Yəhədiylarəja aylandurməqtimiz!» deyələytti həm xundəqla ular Məsihkə boləjan etikadi tüpəylidin uqrawatқан ziyankəxlikning əldini aləjili yəki azaytkili bolətti.

Əmdi bu «kiqıkkinə bir qəxumqə»ning nemə üqün xunqə balayı'apətlık boləjanlıqını, uni qəbul kıləjanların jəmmisinıng Hudanın lənitigə qaləjanlıqını bolsa qədirlık okurmən hətning əzini okuəjanəda qüxinip yetidu!

Biz muxu yərdə pəkət qəxup eytimizki, həttin hətning tolimu jiddiylik bilən yezilixning izliri enik kərünidu. Xuning bilən bəzi həkikətlər intayin kışka, ihqam həlda ipadilinidu; Təwratni obdan bilidəjan okurmənlərnıng bu ixlərnı qüxinixi asanəja qüxidu. Xunga muxundəq arқа kərünüxtə bolmiojan okurmənlər üqün bəzi yərlərdə Pawlusning səzlırını enik kılıx yolida azəjinə səz qəxtuk yəki bolmisa ularni izəhliduk, Pawlus bu hətni öz qəli bilən yazəjan (6:11). U adəttə kəzi əjiz boləjaqқа, hətlirini katip arkılik yazətti; əmma bu qətim həttə muwapıq katip tapqədək wəqıtmu qıqmıəjan ohxaydu.

Pawlus keyin, miladiyə 54-yillirida yənə Galatiya əlkisigə bardi («Ros.» 18:23). U qəəja: «**U xu yərdə turəjan muhlislərnı kuwwətləndürdi**» dəp okuyemiz; xuning bilən biz Galatiyalik kərindaxlar bu həttiki aqəhlənduruxlar wə jekiləxlərnı qəbul kıləjan dəp qüxinimiz. Hudaəja təxəkkür!

Adəttikidəq «qəxumqə səz»imizdə bəzi ayəttiki bəzi kiyin yəki aləhədə kizik yərlər wə rosul kəz əldimizəja kəltürgən məlum birnəqqə həkikətlər üstidə, xundəqla həzirki zamanimizdə bulərnı qandəq tətbiqləxқа bolidəjanlıqı üstidə tohtilimiz.

Məzmunlar: —

1. Salam wə ağahlandurux (1:1-10)
2. Pawlusning rosulluq hokukining asasi (1:11-2-bab)
3. Təwrat kanuni wə etiqad (3-bab)
4. Hudaning pərzəntliri (4-bab)
5. Məsihdə bolğan ərkinlik həm məs'uliyət (5-bab-6:10)
6. Hoxlixix, ahirki ağahlandurux (6:11-18).

.....

Galatiyaliklaroqa

Rosul Pawlus Galatiya elksidiki jamaatlarga yazoqan maktup

Salamlar

1 ¹ Mänki Pawlus, rosul bolqan (insanlar tärripidin əməs yaki insanlarning wasitisi bilən əməs, bəlkı əysa Məsih wə Uni əlgənlərdin tirildürgüqi Huda'Ata tärripidin təyinləngən). ² wə mən bilən billə turuwatqan barlık qerındaxlardin Galatiya elksidiki jamaatlərgə salam. ³ Huda'Ata wə Rəbbimiz əysa Məsihdin silərgə mehir-xəpkət wə hatirjəmlik bolqay! ⁴ U Huda'Atimizning iradisi boyiqə bizni bu həzirki rəzil zamandin qutkuzuxka Özini gunahlırimiz üqün pida kildi; ⁵ Hudaqə barlık xan-xərap əbədil-əbədgıqə bolqay, amin!

Birdinbir hux həwər

⁶ Silər əzünglarni Məsihning mehir-xəpkiti arkilik Qaqiroquqining yenidin xunqə tez yirəqlaxturup baxqıqə bir hil «hux həwər»gə əgixip ketiwatqininglaroqa intayin həyran qalmaqtimən! ⁷ Əməliyəttə u heqkandə baxqə «hux həwər» əməstur! — pəkətlə bəzi kixilər silərni qaymaqturup, Məsihning hux həwirini burmilimakqi bolqan, halas. ⁸ Ləkin həttə biz əzimiz bolayli yaki asmandin qıxkən pərixətə bolsun, birsı bizning silərgə jakarlıqinimizə ohximaydıqan baxqə bir «hux həwər»ni silərgə jakarlisa, bexioqə lənət yaqsun! ⁹ Biz bu-run eytkinimizdək, həzirmu mən xuni eytimənki, birsı silərləning qəbul qiloqininglaroqa ohximaydıqan baxqə bir hux həwərni jakarlisa, bexioqə lənət yaqsun!

¹⁰ Mən Hudani ixəndürüxüm kerəkmü yaki insanlarni ixəndürüxüm kerəkmü? Yaki insanlarni hursən qilixni nıxan qiloqan bolsam, Məsihning kuli bolmioqan bolattim. ¹¹ Əmdı, i qerındaxlar, silərgə xuni ukturimənki, mən jakarlaydıqan hux həwər insanlardin kəlgən əməs. ¹² Qünki mən uni insandin qəbul qiloqinim yok yaki birər kixi uni manga əgətkini yok, bəlkı əysa Məsih manga wəhiy arkilik yətküzgən. ¹³ Qünki silər mening Yəhudiylarning diniy yolida kəndə həyat kəqürgənlikim toqruluk — mening Hudaning jamaitigə əxəddiy ziyankəxlik qilip uningə buzəqunqilik qiloqanlikimni angliqansilər. ¹⁴ Həmdə mən Yəhudiylarning diniy yolida elimizdiki nuroqun təngtuxlırimdin helilə aldida turattim wə ata-bowilirimning ən'ənilirini saqlaxqə pəwqul'addə kizəqin idim.

¹⁵⁻¹⁶ Əmma anamning qərsikidin tartip meni Əzi üqün ayrip, mehir-xəpkiti arkilik meni qaqiroqan Huda Əz Oqlini əllər arisida jakarlıx üqün məndə uni axkarılaxni layiq kərginidə,

1:1 «əysa Məsih wə Uni əlgənlərdin tirildürgüqi Huda'Ata...» — «ölümdin tirildürgüqi» — grek tilida: «əlgənlərdin tirildürgüqi».

1:3 Rim. 1:7; 1Kor. 1:3; Əf. 1:2; 1Pet. 1:2.

1:4 Mat. 20:28; Gal. 2:20; Əf. 5:2; Tit. 2:14; İbr. 9:14.

1:7 Ros. 15:1.

1:8 2Kor. 11:4.

1:10 «Mən Hudani ixəndürüxüm kerəkmü yaki insanlarni ixəndürüxüm kerəkmü? Yaki insanlarni hursən qilixim kerəkmü?» — hux həwərni Huda Əzi bəkitip əwətkən, əlwəttə. «Hux həwər»ni əzgərtimən, dəp ham hiyal qiloquqlar «Hudani ixəndürüx»i kerək! Biraq wəzipimiz adəmlərni hux həwərni qəbul qilixqə ixəndürüxtur. «Mən insanlarni hursən qilixni nıxan qiloqan bolsam, Məsihning kuli bolmioqan bolattim» — «Məsihning kuli» — Yəhudiylar arisida «kul»ning əzining salahiyiti bar idi. İzzətlik adəmləning kuli boluxning əzi izzətlik ix.

1:10 1Tes. 2:4; Yaq. 4:4.

1:11 1Kor. 15:1.

1:12 Əf. 3:3.

1:13 «Yəhudiylarning diniy yoli» — grek tilida «Yəhudaizm». «əxəddiy ziyankəxlik qilip...» — yaki «taxqin kizəqinlik bilən ziyankəxlik qilip...».

1:13 Ros. 8:3; 9:1; 22:4; 26:9; Fil. 3:6; 1Tim. 1:13.

«Galatiyaliklarq»

mən heçqandak qan-ət igisi bilən məsləhətləxməy, ¹⁷ yəni Yerusalemoğa məndin ilgiri rosul boləjanlar bilən kəruşuxkə barmay, bəlkı udul Ərəbistanə qatlandı. Keyin Dəməxkə qayıt kəldim. ¹⁸ Andin üç yildin keyin Yerusalemoğa Petrus bilən tonuxuxkə bardim wə uning qəxida on bəx kün turdum. ¹⁹ Əmma xü qaoqda Rəbning inisi Yəquptin baxkə rosullarning heçqaysisi bilən kəruşumidim. ²⁰ Mana, mening silərgə hazır yazqinim Huda aldida heç yalojan əməs!. ²¹ Keyin, mən Suriyə wə Kilikiyə əlkilirigə bardim. ²² Əmma Yəhudiyədiki Məsihdə boləjan jamaətlər meni qirayimdin tonumaytti. ²³ Ular pəkət burun bizgə ziyankəxlik kəlojan adəmnin əzi xü qaoqda yəkatmaqki boləjan etiqadni hazır hux həwər dəp jakarlimakta, dəp angliəjanidi; ²⁴ xuningdək ular mening səwəbimdin Hudani uluqlidi.

Yerusalemda turojan rosullarning Pawlusni etirap kəlixi

2 ¹ Yəne buningdin on tət yil keyin, mən Barnabas bilən Yerusalemoğa qıktim; Titusnimu həmərah kəlip bardim. ² Mən bir wəhiyəgə binaən xü yərgə barəjanidim; wə mən bikar qapmiojinimni yəni bikar qapmaywatqinimni jəzmləxtürüş üçün Yerusalemdikilərnin aldida (əməliyəttə pəkət «jamaətnin tüwrükli»dəklərgə ayrim qəlda) əllər arisida jakarlaydian hux həwərnı bayan kəldim. ³ Nətijidə, hətta manga həmərah boləjan Titus Yunanlıq bolsimu, hətnini qəbul kəlixkə məjburlanmidi; ⁴ xü qaoqdiki «hətnə» məsilisi» bolsa, bizning Məsih əysada muyəssər boləjan hərlikümüzini nəzarət kəlix üçün arimizə qə sokunup kəriwəlojan, bizni kulluqkə qəxürüxməkki bolup, yəlojanqilik kəlojan sahta kərindaxlar tüpəylidin boləjanidi. ⁵ Ləkin biz hux həwərnin qəhəqiti silərdin məhrum kəlinmisun dəp ularə qəttə bir səəqimü yol qəyojinimiz yəq; ⁶ ləkin abruyluq qəsaləlojan adəmlərdin bolsa (mening ularning nəmə ikənliki bilən karim yəq; Huda heçqandak insanning yüz hatirisini kəlmaydu!) — muxu abruyluq ərbəblər dəp sanəlojanların mənədi hux həwərgə qəxkəni yəq idi. ⁷ Dəl əksiə, hux həwərnı hətnə kəlinəjanlarə qətküzüş wəzipisi Petruskə tapxuruloqandə, hətnisizlərgə

1:15-16 «Huda Əz Oqlini əllər arisida jakarlaş üçün mənə uni axkariləxni ləyik kərginidə...» — «əllər» muxu yərdə «yat əlliklər», yəni «Yəhudi əməslər»ni kərsitidu.

1:15-16 Ros. 9:15; 13:2; Mat. 16:17; Ros. 9:15; 13:2; 22:21; Gal. 2:8; Əf. 3:8.

1:18 «üç yildin keyin Yerusalemoğa Petrus bilən tonuxuxkə bardim» — «Petrus» rosul Petrus (baxkə ismi «Kefas»).

1:19 «Rəbning inisi Yəqup» — okurmənlərnin əsədə barki, əysanın əz dēgədə tət inisi bar idi («Mat.» 13:55).

1:20 Rim. 1:9; 9:1; 2Kor. 1:23; 11:31; 1Tes. 2:5; 1Tim. 5:21; 2Tim. 4:1.

1:24 «xuningdək ular mening səwəbimdin Hudani uluqlidi» — grek tilidə «xuningdək ular mənə Hudani uluqlidi».

2:1 «Yəne buningdin on tət yil keyin...» — yəni bəlkim u Məsihgə etiqad kəlojandin 14 yil keyin. «mən Barnabas bilən Yerusalemoğa qıktim; Titusnimu həmərah kəlip bardim» — bizningqə, bu «Ros.» 15:2də tilə qəlinəjan səpər idi. Bəzi alimlər u ziyarətni «Ros.» 11:30 wə 12:25də tilə qəlinəjan səpərnı kərsitidu, dəp qəraydu.

2:1 Ros. 15:2.

2:2 «mən bikar qapmiojinimni yəni bikar qapmaywatqinimni jəzmləxtürüş üçün Yerusalemdikilərnin aldida ... əllər arisida jakarlaydian hux həwərnı bayan kəldim» — «bikar qapmiojinim» wə «bikar qəpəwatqinim» dēgən mənisi nəmə bolətti? Pawlus əzining hux həwərnı jakarlaş hēzmitini «mening qəpəxim» yəni «yüğüxüm» dəp təsəwərləydu. U muxu yərdə baxkə rosullar bilən kəruşuxkə məqsiti uning yətküzgən «hux həwər»ning toqrə ikənlikini jəzmləxtürüş, xundaklə ularnımunı uning hēzmiti toqruluk hatirjəm kəlix üçün idi.

2:2 Ros. 19:21.

2:3 «Nətijidə, hətta manga həmərah boləjan Titus Yunanlıq bolsimu, hətnini qəbul kəlixkə məjburlanmidi» — «Yunanlıq» yəni «grek» — Yəni Yəhudi əməs, xuningdək hətnə kəlinəjan kixi əməs.

2:3 Ros. 16:3; 1Kor. 9:21.

2:4 «xü qaoqdiki «hətnə məsilisi» bolsa, ... yəlojanqilik kəlojan sahta kərindaxlar tüpəylidin boləjanidi» — bizningqə «hətnə məsilisi» (grek tilidə «bu ix») yuqiriki 3-ayəttə «manga həmərah boləjan Titus Yunanlıq bolsimu, hətnini qəbul kəlixkə məjburlanmidi» dēyilən ix bilən bəqəlik. Dəmə, əyni qaoqda bəzi «yəlojanqilik kəlojan sahta kərindaxlar» «xü yat əllik adəmə hətnə qəbul kəlmisə bolmaydu» dēgən piki rni otturiə qəyojan bolsa kərək.

2:4 Ros. 15:24.

2:6 «ləkin abruyluq qəsaləlojan adəmlər...» — Pawlus bu səl kinayilikrək kəringən qəpnı ixlitixi bilən baxkə rosullarə qə yəki jamaətnin əksəkəllirə qə hēmətsizlik kəlməkki əməs, bəlkı Galatiyaliklarə (xundaklə, bizlərgə!) insanlarnı Hudadin yuqiri qəyəslik kərək, dəp kərsətməkki. «muxu abruyluq ərbəblər dəp sanəlojanların mənədi hux həwərgə qəxkəni yəq idi» — grek tilidə: «manga qəqnərsə qəxmidi».

2:6 Kan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Ros. 10:34; Rim. 2:11; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17.

«Galatiyaliklar»

yatküzüx wəzipisi manga tapxurulojan dəp tonup yetip.⁸ (qünki Petrusni hətniliklərgə rosullukğa Küqləndürgüqi bolsa, menimu əllərgə rosul boluxğa küqləndürgənidi),⁹ manga ata kilinojan xu mehir-xəpkətni tonup yatkən «jamaətning tüwrükli» hesablanəjan Yakup, Kefas wə Yuhənnalar bolsa, silər əllərgə beringlar, biz hətniliklərgə baraylı dəp Barnabas bilən ikkimizgə həmdəmlik ong kolini berixti.¹⁰ Ularning bizgə pəkət kəmbəqəllərnə untumanglar degən birlə təlipi bar idi; mən dəl bu ixğa kizəqin bolup keliwatattim..

Pawlusning Antakyada Petrusni əyiblix

¹¹ Biraq, keyin Petrus Antakya xəhriyə kəlgəndə, uning əyiblik ikənliki enik boləqəq, mən uni yūzturanə əyiblidim.¹² Qünki Yakupning yenidin bəzi adəmlər kəlixtn ilgiri u yat əlliklər bilən həmdastihan boləjanidi; biraq ular kəlgəndə, hətniliklərdin kərkup xu kərinadaxlardin əzini tartti..¹³ Həttə baxğa Yəhudi y kərinadaxlar uning bu sahtilikioğa qoxulup kətti; həttə Barnabasmu azdurulup ularning sahtipəzlikigə xerik boldi.¹⁴ Əmma mən ularning hux həwərnə həkikiti boyiqə durus mangmiojanlikini kərip, həmməylənning aldidila Petruska: «Sən Yəhudi y turup, Yəhudiylarning adətliri boyiqə yaximay, bəliki yat əlliklərdə yaxawatisən; xundəq turukluk, nemixğa sən yat əlliklərnə Yəhudiylərdə yaxaxğa zorliməqimusən?» — dedim,¹⁵ wə yənə: «Biz ikkimiz tuəquluximizdinla Yəhudiymiz, «gunahkar dəp kəraləjan yat əlliklər»din əməsmiz..¹⁶ Iekin insanning həkəkəniy kilinixini Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilixliri bilən əməs, bəliki Əysa Məsihnə etiqəd-sadakətliki bilən bolidu, dəp bilimiz. Xunga Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilix bilən əməs, bəliki Məsihgə baqləjan etiqəd bilən həkəkəniy kiliniximiz üqün bizmu Məsih Əysəqə etiqəd kilduk — qünki heq ət igisi Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilixliri bilən həkəkəniy kilinmaydu» — dedim..

¹⁷ Əmma Məsihtə həkəkəniy kilinixğa izdənginimizdə, bizmu «gunahkar» dəp ispatlanəjan bolsəkmə, Məsih əmdi gunahning hizmitidə boləquqimu?! Yak, hərgiz!¹⁸ Əmma mən əslidə

2:7 «dəl əksiəq, hux həwərnə hətnə kilinojanlarəqə yatküzüx wəzipisi Petruska tapxurulojəndəq, hətnisizlərgə yatküzüx wəzipisi manga tapxurulojan dəp tonup yetip...» — muxu ayətlərdiki «hətnə kilinojanlar» Yəhudiylərnə, «hətnisizlər» Yəhudi y əməslərnə kərsitidu, əlwəttə.

2:8 Ros. 9:15; 13:2; 22:21; Gal. 1:16; Əf. 3:8.

2:10 «Ularning bizgə pəkət kəmbəqəllərnə untumanglar degən birlə təlipi bar idi» — mumkinçiligi barki, rosullarning Pawluska «kəmbəqəllər» toəqrulik boləjan təlipi əzliri arisidiki, Yerusalem jamaitidiki kəmbəqəllərnə təkətləp kərsətməqçi.

2:10 Ros. 11:30; 24:17; Rim. 15:25; 1Kor. 16:1; 2Kor. 8:1; 9:1.

2:12 «Qünki Yakupning yenidin bəzi adəmlər kəlixtn ilgiri u yat əlliklər bilən həmdastihan boləjanidi» — «Yakupning yenidin bəzi adəmlər» Yerusalemdin kəlgən Yəhudi y kərinadaxlar idi. «biraq ular kəlgəndə, hətniliklərdin kərkup xu kərinadaxlardin əzini tartti» — «hətniliklərdin kərkup...» — mumkinçiligi barki, muxu kixilər: «Yəhudi y əməslərmu hətnə kilinixi kerək» dəp oyləjan. Omuman eytkəndə «kəna əhdə» boyiqə, Yəhudiylarning əslidə Yəhudi y əməslərnə yeməkilirini yeyixigə, ular bilən həmdastihan boluxğa bolmaytti.

2:14 Ros. 10:28.

2:15 «Biz ikkimiz tuəquluximizdinla Yəhudiymiz, «gunahkar dəp kəraləjan yat əlliklər»din əməsmiz...» — Pawlusning muxu «gunahkar dəp kəraləjan yat əlliklər» degən səzliri bilən Petruska Yəhudiylarning ən'əniwi y kəzkarixini yəki pozitisisini əslitidu. Yəhudiylar əzlirimu gunahkarlar, əlwəttə!

2:16 «Iekin insanning həkəkəniy kilinixini Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilixliri bilən əməs, bəliki Əysa Məsihnə etiqəd-sadakətliki bilən bolidu, dəp bilimiz» — «Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilixliri bilən» degən ibarə grek tilidə intayin kışkartilip: «kənanidiki əməllər bilən...» yəki «kənanioğa kəritiləjan əməllər bilən» yəki «kənanidin qışkən əməllər» dəp ipadilini. Bu ibarə «Rim.» 3:20, 28, «Gal.» 3:2, 5, 10dimu tepilidu. Insanning barlik «Təwrat kənunioğa əməl kilixğa intilixliri» əzining gunahğa patkən bir gunahkar ikənlikini ispatlaydu, halas. «insanning həkəkəniy kilinixi ... bəliki Əysa Məsihgə etiqəd kilix bilən...». «Məsihgə baqləjan etiqəd bilən həkəkəniy kiliniximiz üqün bizmu Məsih Əysəqə etiqəd kilduk» — «bizmu» — Pawlus Petruska səz kiliwatidu, muxu səzi bilən ular ikkilisining Yəhudiylar ikənlikini kəzdə tutidu.

2:16 Ros. 13:38; Rim. 3:20, 28; 8:3; Gal. 3:11; İbr. 7:18.

2:17 «Əmma Məsihtə həkəkəniy kilinixğa izdənginimizdə, bizmu «gunahkar» dəp ispatlanəjan bolsəkmə, Məsih əmdi gunahning hizmitidə boləquqimu?! Yak, hərgiz!» — «bizmu «gunahkar» dəp ispatlanəjan bolsəkmə» — hər adəm hux həwərgə ixənsə, Hudaning nijatini qəbul kilixi üqün əwval əzining gunahkar ikənlikini tonup yetixi, xundəq bərlək gunahlırini ikrar kilixi kerək, əlwəttə. Bu jəhəttə Yəhudiylar wə Yəhudi y əməslər arisidə heqkəndəq pərk yok,

«Galatyaliklaroq»

oʻqulatkan narsilarni kaytidin kursam, oʻzimni Təwrat kanunioqā hilaplik qilouqū dəp ispatlap kərsətkən bolimən.¹⁹ Qünki mən Təwrat kanuni bilən Təwrat kanunioqā nisbətən əldüm; nətijidə, mən Hudaqā yüzlinip yaxawatimən.²⁰ Mən Məsih bilən billə krestlängənmən, lekin mana, yaxawatimən! Lekin yaxawatkini mən əməs, bəlkı məndə turuwatқан Məsihdur. Wə mening hazır ətlirimdə yaxawatқан hayat bolsa, meni səyğən wə mən üqün Əzini pida qiləqan Hudaning Oqlining iman-etikadidindur.²¹ Mən Hudaning mehir-xəpkitini bikar kiliwətməymən; qünki həkkanıylik Təwrat kanuni arkilik kelidioqan bolsa, Məsihning əlüxi bikardin-bikar bolup qalatti.

Təwrat kanuni wə iman-etikad

3¹I əkilsiz Galatyaliklar, kəz aldinqlarda Əysa Məsih enik sürətləngən, aranglarda krestlängəndək kəringənəkən, kim silərnı həkikətkə itaət kilixtin azdurup sehirlidi? .
²Mən pəkət xunila silərdin sorap biləyki: — Silər Rohni Təwrat kanunioqā intilix arkilik qəbul kildinqlarmu, yaki hux həwərnı anglap, etikad arkilik qəbul kildinqlarmu? .³Silər xunqə əkilsizmu? Rohqā tayinip həyatni baxliqanikənsilər, əmdilikdə ət arkilik kamalətkə yətməqimu? .⁴Silər etikad yolida boləqan xunqə kəp azab-oqubətlərnı bikaroqā tarttinglarmu? Dərwəqə bikaroqā kəttioqu? Silərgə Rohni Təminligüqı, aranglarda mejizilərnı yaritiwatquqı bu karamətlərnı silərnıng Təwrat kanunioqā intilip tayanəjininglardin qilamdu, yaki angliəqan

2:18 «əmma mən əslidə oʻqulatkan narsilarni kaytidin kursam, oʻzimni Təwrat kanunioqā hilaplik qilouqū dəp ispatlap kərsətkən bolimən» — «oʻqulatkan narsilər» toʻqruqluk; — bu əsli Təwrat kanunioqā əməl qilixkə intilgənlikni kərsitidu. Əgər birsi əz realliqioqā asasen: «Mening Təwrat kanunioqā əməl qiləlim kət'iy mumkin əməs ikən» dəp xu tirixixni taxlap, Məsihkə etikad qilix yoli bilən həkkanıylikkə erixsimu, lekin andin yənə kaytidin tirixip, həkkanıy bolux üqün Təwrat kanunioqā əməl qilixkə kaytidin intilsə, bəribir əzining gunahkarlikini ispatlap qoyatti. «Qoxumqə səz»imizni kəring.

2:19 «... Qünki mən Təwrat kanuni bilən Təwrat kanunioqā nisbətən əldüm; nətijidə, mən Hudaqā yüzlinip yaxawatimən» — bu intayin muhim ikki ayət (19-20) toʻqruqluk «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

—«Hudaqā yüzlinip yaxax» — buning bəlkim üq manisi bar boluxi mumkin; (1) Hudaning xan-xəripi üqün yaxax; (2) Hudaqā pütünlay tayinip yaxax (xundak qiloqanda əlüm bolmaydu); (3) Hudaning yetəklikli astida yaxax. Rosul bəlkim ixəngüqilərnıng yaxawatқан yeni həyatimu əzining xəhsiy niyətləri üqün əməs, bəlkı «Hudaqā yüzlinip yaxawatқан» boluxi kərak, deməqə bolidu («Rim.» 6:10-11-ayətnimu kəring).

2:19 Rim. 7:4; 14:7; 2Kor. 5:15; 1Tes. 5:10; 1Ibr. 9:14; 1Pet. 4:2.

2:20 «mening hazır ətlirimdə yaxawatқан hayat bolsa, ... Hudaning Oqlining iman-etikadidindur» — baxkə birhil tərjimisi: «mening hazır ətlirimdə yaxawatқан hayat bolsa... Hudaning Oqliqā boləqan etikad bilən». Əzimizning tərjimimiz toʻqruqluk «qoxumqə səz»imizni kəring.

2:20 Gal. 1:4; Əf. 5:2; Tit. 2:14.

2:21 «Mən Hudaning mehir-xəpkitini bikar kiliwətməymən; qünki həkkanıylik Təwrat kanuni arkilik kelidioqan bolsa, Məsihning əlüxi bikardin-bikar bolup qalatti» — əgər adəmlər tirixip-tirmixip Təwrat kanunioqā əməl qiləliəqan yaki qiləlaydioqan bolsa, xundakl əzini həkkanıy adəmə dəp ispatlisa, nemixkə Əysa Məsih Əzini kurbanlik kildi? Undak boləqanda insanlər gunahlıridin kutulux üqün Hudaning mehir-xəpkitigə mohtaj bolmioqan bolatti; yəni, Məsihning adəmnı gunahlıridin kutkuzup nijat yolini eqix üqün boləqan əlüxi bikar bolatti (Məsihning əlüxi əsli mumkin bolmaydioqan ix idi; bu tarihta əng karamət, ələmxumul əjayib wəqə idi; qünki U Əzi ««Həyat Əzimdürmə», «Tirilix Əzimdürmə» degəndi; «Həyat» Boləquqı qandakmu əlsən?).

2:21 1Ibr. 7:11.

3:1 «I əkilsiz Galatyaliklar, kəz aldinqlarda Əysa Məsih enik sürətləngən, aranglarda krestlängəndək kəringənəkən, kim silərnı həkikətkə itaət kilixtin azdurup sehirlidi?» — «Əysa Məsih ... aranglarda krestlängəndək kəringənəkən» degən səzlər toʻqruqluk ikki kəzkarax bar: (1) Pawlus hux həwərdə Əysa toʻqruqluk pakitlarnı xunqə enik yətküzüp jakarliəqəqkə, angliəquqılər «nəq məydanda turoqəndək, əz kəzi bilən guwahqı boləqəndək» boləqanlikini yaki: (2) Pawlusning kəqə-kündüz əz həyati arkilik Məsihning krestlängənlikini kərsətkənlikini kərsitidu (1:16, 2:20ni kəring). Bizningə ikkila kəzkarax toʻqra.

3:1 Gal. 5:7.

3:2 «silər rohnı Təwrat kanunioqā intilix arkilik qəbul kildinqlarmu, yaki hux həwərnı anglap, etikad arkilik qəbul kildinqlarmu?» — «Roh» Hudaning Muqəddəs Rohini kərsitidu.

3:3 «Silər xunqə əkilsizmu? Rohqā tayinip həyatni baxliqanikənsilər, əmdilikdə ət arkilik kamalətkə yətməqimu?» — «Rohqā tayinip» — grek tilida «Rohəx» (Hudaning Rohida, əlwəttə). «əmdilikdə ət arkilik kamalətkə yətməqimu?» — «ət arkilik» yaki «insaniy ətlər arkilik» — demək, Hudaning mehir-xəpkitigə əməs, nijatioqā əməs, bəlkı əz kiliqigə, Təwrat kanunioqā əməl qilixkə intilixlaroqā tayinixtin ibarət.

hawərgə baqlıoan ixənq-etikađinglardin kılamdu?

⁶ Mukəddəs yazmilarda deyilgəndək: «İbrahim Hudaəja etikađ kildi; bu uning həkkəniyliki hesablandı».. ⁷ Xuning üqün, xuni qüxinixinglar kerəkki, etikađtin tuəjuəloanlarla İbrahimning həkikiy pərzəntliridur. ⁸ Mukəddəs yazmilarda Hudaning yat əlliklərni Əzigə etikađ kilihi arkilik ularni həkkəniy kiliđioanlikli aldin'ala kərülüp, Hudaning İbrahiməja: «Səndə barlik əl-millətlərgə bəht ata kiliñidu» dəp hux hawərnı aldin eytkanlikli hatiriləngənidi. ⁹ Xuning bilən, etikađtin boləjanlar etikađ kıləjuqi İbrahim bilən təng bəht tapidu. ¹⁰ Ləkin Təwrat kanunioja əməl kiliñiz dəp yürgənlər bolsa həmmisi lənətkə kəlidu. Qünki mukəddəs yazmilarda mundađ yeziləjan: «Təwrat kanunida yeziləjan həmmə əmrlərgə üzlüksiz əməl kilməywatkan hər bir kixi lənətkə kəlidu».. ¹¹ Yənə roxənki, həqkim Hudaning aldiđa kanunioja intilix arkilik həkkəniy kiliñmaydu; qünki Mukəddəs Kitabta yeziləjiniđək: — «Həkkəniy adəm ixənq-etikađi bilən həyat bolidu».. ¹² Əmma kanun yoli etikađ yoliəja asalanəjan əməs, bəlki Mukəddəs Kitabta: — «Kanunıñg əmrlirigə əməl kıləjuqi xu ixlar bilən həyat bolidu» deyilgəndəktur. ¹³ Həlbuki, Məsih bizni Təwrat kanunidiđi lənəttin hər kilihi üqün ornimizda lənət bolup bəđəl tēlidi. Bu həktə mukəddəs yazmilarda: «Yaəjaqə esiləjan hər bir kixi lənətkə kəlojan hesablanıñ» dəp yeziləjan. ¹⁴ Xuning bilən Məsih Əysa arkilik İbrahiməja ata kiliñoan bəht yat əlliklərgimü kəltürülüp, biz wəđə kiliñoan Rohni etikađ arkilik qəbul kılaləymiz.

Təwrat kanuni wə Hudaning wədişi

¹⁵ Qerindaxlar, mən insanlarqə səzləymən; hətta insanlar arisiđa əzara əhdə tüzülsimü, baxkə həqkim uni yokkə qikiriwetəlməydu yaki uningəja birər nərsə qəxalmaydu. ¹⁶ Xuningdək, Hudaning əhdisidiđi wədiələr İbrahim wə uning nəsligə eytiləjan. Mukəddəs Kitabta U: «wə sening nəsiliriggə», (yəni, kəp kixilərgə) deməydu, bəlki «sening nəsliggə», (yəni yəlojuz bir kixigila), dəydu — bu «nəsil» Məsihdur. ¹⁷ Mən xuni deməkqimənki, Hudaning Məsihkə

3:5 «Silərgə Rohni Təminligüqi» — «Roh» — Mukəddəs Roh, Hudaning Rohi. «Silərgə Rohni Təminligüqi» HudaAtining Əzi.

3:6 Yar. 15:6; Rim. 4:3; Yak. 2:23.

3:7 «... etikađtin tuəjuəloanlarla İbrahimning həkikiy pərzəntliridur» — grek tilidi «etikađtin boləjanlar...» — demək, Məsih Əysəja etikađ baqlap «qaytidin tuəjuəloan»lar, İbrahimning izlirini baskanlar.

3:8 «mukəddəs yazmilarda Hudaning yat əlliklərni Əzigə etikađ kilihi arkilik ularni həkkəniy kiliđioanlikli aldin'ala kərülüp...» — «yat əlliklər» — Yəhudi y əməslər. «Səndə barlik əl-millətlərgə bəht ata kiliñidu» — «Yar.» 12:3.

3:8 Yar. 12:3; 18:18; 22:18; 26:4; 49:10; Ros. 3:25.

3:10 «Ləkin Təwrat kanunioja əməl kiliñiz dəp yürgənlər bolsa həmmisi lənətkə kəlidu» — «Təwrat kanunioja əməl kiliñiz dəp yürgənlər» — muxu yol bilən əzlinirni həkkəniy dəp ispatlaymiz dəyđioanlar, əlwəttə, «Təwrat kanunida yeziləjan həmmə əmrlərgə üzlüksiz əməl kilməywatkan hər bir kixi lənətkə kəlidu» — «Kan.» 27:26. Əlwəttə, həqkim Təwrat kanunıñg əmrlirigə «üzlüksiz əməl kılalmaydu» — xunga həmmə kixi, Yəhudi y əməs bolıñ, Məsihsiz bolsa lənət astida turidu.

3:10 Kan. 27:26.

3:11 «Həkkəniy adəm ixənq-etikađi bilən həyat bolidu» — «Həb.» 2:4.

3:11 Həb. 2:4; Rim. 1:17; 3:20; Gal. 2:16; İbr. 10:38

3:12 «Kanunıñg əmrlirigə əməl kıləjuqi xu ixlar bilən həyat bolidu» — «Law.» 18:5. Həqkim Təwrat kanunıñg əmrlirigə əməl kılalmaydu, əlwəttə.

3:12 Law. 18:5; Əz. 20:11; Rim. 10:5.

3:13 «Həlbuki, Məsih bizni Təwrat kanunidiđi lənəttin hər kilihi üqün ornimizda lənət bolup bəđəl tēlidi» — grek tilidi: «hər kilihi üqün bəđəl tēləx» yaki «kutuldurup bəđəl tēləx» değan ibarilər adəttə kullarni bazardıñ kaytidin setiwelip, hər kilihiñi kərsitidu. «yaəjaqə esiləjan hər bir kixi lənətkə kəlojan hesablanıñ» — «Kan.» 21:24.

3:13 Kan. 21:23; Rim. 8:3; 2Kor. 5:21.

3:15 «mən insanlarqə səzləymən» — muxu ibarə bəlkim «insanlarıñ kündilik turmuxidin bir misal kərsitəy», değini bolsa kərək.

3:15 İbr. 9:17.

3:16 «Xuningdək, Hudaning əhdisidiđi wədiələr İbrahim wə uning nəsligə eytiləjan. Mukəddəs Kitabta U: «wə sening nəsiliriggə», yəni, kəp kixilərgə deməydu, bəlki «sening nəsliggə», yəni yəlojuz bir kixigila, dəydu — bu «nəsil» Məsihdur» — bu wəđə Təwrat, «Yar.» 12:7 wə 13:15, 17:7, 24:7də tēpilidu. Demisəkmü, Məsih Yəhudiylardin bolup, u İbrahimning nəslı, əlwəttə.

3:16 Gal. 3:8.

aldin tüzgən bir əhdisini töt yüz ottuz yildin keyin qüxürülgən Təwrat kanuni əməldin kalduralmaydu, Hudaning bu wədisini heq bikar kılalmaydu...¹⁸ Qünki wadə kılinojan miras kanunoja asaslanojan bolsa, mana u Hudaning wədisigə asaslanojan bolmaytti; lekin Huda xapaət bilən uni İbrahimoja wadə arkilik ata kılolan...

¹⁹ Undaқта, Təwrat kanunini qüxürüxtiki məksət nemə? U bolsa, insanlarning itaətsizlikliri tüpəylidin, Hudaning mirasi wadə Kılinoquqi, yəni İbrahimning nəsli dunyaqa kəlgüqə koxumqə kılıp berilgən; u pərixtilər arkilik bir wasitiqining kəli bilən bəkitilip yoloja koyulojan...²⁰ Əmma «wasitiqi» bir tərəpningla wasitiqisi əməs (bəliki ikki tərəpningkidur), lekin Huda Əzi pəkət birdur...²¹ Undaқта, Təwrat kanuni Hudaning wədilirigə zitmu? Yak, hərgiz! Əgər birər kanun insanlarni həyatlikkə erixtürələydojan bolsa, undaқта həkkanıylik jəzmən xu kanunoja asaslanojan bolatti...²² Halbuki, mukəddəs yazmılar pütkül ələmni gunahning ilkgə kamap koyojan; bununidiki məksət, Əysa Məsihning sadakət-etikadi arkilik wəding etikad kılouqılaraqa berilixi üqündur...²³ Lekin etikad yoli kelip axkarə bolouqə, biz Təwrat kanuni tərəpidin koşqilip, axkarə bolidojan etikadni kütüxkə kamap koyulojaniduk...²⁴ Xu tərəkidə, bizning etikad arkilik həkkanıy kiliniximiz üqün Təwrat kanuni bizgə «tərbiyiligüqi» bolup, bizni Məsihkə yetəklidi...²⁵ Lekin etikad yoli axkara bolup, biz əmdi yənə «tərbiyiligüqi»ning nazaritidə əməsmiz...²⁶ Qünki həmminglar Məsih Əysaqa etikad kılıx arkilik Hudaning oşulliri boldunglar...²⁷ Qünki hərəkəysinglar Məsihgə kirixkə qəməldürülgən bolsanglar, Məsihni kiyiwaləjan boldunglar...²⁸ Məsihdə nə Yəhudiy bolmaydu nə Grek bolmaydu, nə kıl bolmaydu nə hər bolmaydu, nə ər bolmaydu nə ayal bolmaydu, həmminglar Məsih Əysada bir bolisilər...²⁹ Silər Məsihkə mənəsup boləjanikənsilər, silərmi İbrahimning nəsli bolisilər wə uningə wadə kılinojan bəht-saadətkə mirashordursilər...

3:17 «Hudaning Məsihkə aldin tüzgən bir əhdisi» — «Məsihkə» — demək, Məsih «İbrahimning nəsli»ning süpitidə bolup əhdə xu qaoqda Uningə tüzgən.

—Bəzi kona kəqürmilərdə «Məsihkə» degən söz tepilmaydu.

3:17 Yar. 15:13; Mıs. 12:40; Ros. 7:6.

3:18 «Qünki wadə kılinojan miras kanunoja asaslanojan bolsa, mana u Hudaning wədisigə asaslanojan bolmaytti; lekin Huda xapaət bilən uni İbrahimoja wadə arkilik ata kılolan» — «wadə kılinojan miras» İbrahimoja wadə kılinojan kəp tərəplik bəhtni kəzdə tutidu.

3:18 Rim. 4:14.

3:19 «Təwrat kanunini qüxürüxtiki məksət nemə?... u pərixtilər arkilik bir wasitiqining kəli bilən bəkitilip yoloja koyulojan» — «bir wasitiqi» xübhətsiz, Musa pəyoqəmbərnə kərsitidu.

—Bu muhim 19-ayət toqruluk «koxumqə söz»imizni kəring. «Təwrat kanuni... insanlarning itaətsizlikliri tüpəylidin» — bu səzning kəp jəhətliri bar — «koxumqə söz»imizdə u toqruluk tohtilimiz.

3:19 Kan. 5:5; Yh. 1:17; 15:22; Ros. 7:38,53; Rim. 4:15; 5:20; 7:8.

3:20 «Əmma «wasitiqi» bir tərəpningla wasitiqisi əməs bəliki ikki tərəpningkidur, lekin Huda Əzi pəkət birdur» — bu ayətkə berilgən birnəqqə xərh bar. Mənisi bəlkim: «İkki adəm kelixim tüzgəndə, bir wasitiqi bolux kerək. Lekin, Huda Əz əhdisini İbrahimoja bərgəndə, uni wasitiqisiz bərgən, u sap Hudaning kəlidin kəlgən; xunga bu əhdə bəribir Təwrat kanunidin üstün turidu» degəndək bolidu. «Koxumqə söz»imizdə umu toqruluk tohtilimiz.

3:22 Rim. 3:9; 11:32.

3:24 «bizning etikad arkilik həkkanıy kiliniximiz üqün Təwrat kanuni bizgə «tərbiyiligüqi» bolup,...» — «tərbiyiligüqi» grek tilidə «pedagog» degən söz bilən ipadiliniidu.

3:24 Mat. 5:17; Ros. 13:38; Rim. 10:4.

3:26 «... Qünki həmminglar Məsih Əysaqa etikad kılıx arkilik Hudaning oşulliri boldunglar» — bu muhim 23-26-ayətlər toqruluk «koxumqə söz»imizdə, yukiriki 3:19-ayət üstidə tohtalojinimizni kəring.

3:26 Yəx. 56:5; Yh. 1:12; Rim. 8:15; Gal. 4:5.

3:27 «Qünki hərəkəysinglar Məsihgə kirixkə qəməldürülgən bolsanglar, Məsihni kiyiwaləjan boldunglar» — demək, Məsihgə etikad kılıp suqa qəməldürülüp, Uningə baolənojan bolsaq, Uning təbiitigə igiləyəmiz, xuning bilən «Məsihgə mənəsup adəm» bizning asasiy salahiyyitimiz bolidu.

3:27 Rim. 6:3.

3:28 «Məsihdə nə Yəhudiy bolmaydu nə Grek bolmaydu... həmminglar Məsih Əysada bir bolisilər» — «Grek» degən səz muxu yərdə «Yəhudiy əməs», «yat əlliklər»ni bildirüridu.

3:28 Yh. 17:21.

3:29 Yar. 21:12; Rim. 9:7; İbr. 11:18.

Dawami

4¹⁻² Yəne xuni eytimənki: Gərqə bir bala pütün mülükning igisi bolsimu, mirashor gedək waqitlirida taki atisi bəlgiligən waqit toxmioquqə, u öz eyidiki kuldin pərki bolmaydu. Qünki u yənila hojidarlar wə bala baqquqlarning baxkuruxida bolidu..³ Xuningoqa ohxax, bizmu gedək waqtimizda, bu dunyadiki «asasiy kaidə-kanuniyətlər» astida kəl boləjaniduk..⁴ Lekin, waqit-saiti toluk toxkanda, Huda Öz Oqlini bu dunyaoqa əwətti. U bir ayal kixidin tuquloqan, xuningdək Təwrat kanuni astida tuquloqanidi..⁵ Buningdiki məksət, Huda Təwrat kanuni astida yaxioqan bizlərni bədəl tələp hərlükkə qikirip, bizning oqullukqa qobul kiliniximiz üqündur..⁶ Həm silər Uning oqulliri boləjanlikinglar üqün, Huda Öz Oqlining: «Abba! Atam!» dəp qakiroquqi Rohini əwətip kəlbimizgə saldi..⁷ Xuning üqün, silər hazır kəl əməs, bəlki oqulliridursilər; oqulliri boləjanikənsilər, Huda arkilik Özige mirashor bolisilər.

Pawlusning Galatyaliklardin əndixə kilixi

⁸ Burun, Hudani tonumioqan waqtinglarda dərwekə yaloqan ilahlarıning kullukioqa tutuloqansilər..

⁹ Əmdilikdə, hazır həkikiy Hudani tonuloqanikənsilər, — yaki enikrak kiliq eytkanda, Huda tərripidin tonuloqanikənsilər, əmdi silər nemə dəp bu dunyadiki küqsiz, əbjək ərziməs «asasiy kaidə-kanuniyətlər»gə qarap yenisilər? Ularning kullukioqa yengiwahtin kaytixni halamsilər?..

¹⁰ Silər alahidə kün, ay, pəsil wə yillarni etiwaroqa elip hatiriləxkə baxlidinglar!..¹¹ Mən ilgiri silərgə singdürgən əjrim bikar ketərmikin, dəp silər üqün ənsirəwatimən.

¹² Qerindaxlar, mən xuni silərdin etünimənki, manga ohxax bolunglar; qünki mən silərgə ohxax boldum. Silər əslidə manga heq azar yətküzmiğəningdinglar..¹³ Əmma silərgə məlumki, etlirimdiki

4:1-2 «... Gərqə bir bala pütün mülükning igisi bolsimu, mirashor gedək waqitlirida taki atisi bəlgiligən waqit toxmioquqə, u öz eyidiki kuldin pərki bolmaydu. Qünki u yənila hojidarlar wə bala baqquqlarning baxkuruxida bolidu» — «oqjidar» degən səznin mənisni yukiriki «tərbiiyiligiği» degən səzgə yekin.

4:3 «bu dunyadiki «asasiy kaidə-kanuniyətlər» — bəzi alimlar muxu səzni yaman rohlarni kərsitidu, dəp qaraydu. Lekin «Kolossiliklərgə»diki «Kol.» 2:8, 20 toqruluk «koxumqə səz»imizdə biz baxkiqə qüxəndürimiz.

4:4 «Lekin, waqit-saiti toluk toxkanda, Huda Öz Oqlini bu dunyaoqa əwətti. U bir ayal kixidin tuquloqan, xuningdək Təwrat kanuni astida tuquloqanidi» — «Təwrat kanuni astida tuquloqanidi» degən ibarə «Əysa Məsih Təwrat kanunioqa boysunup yaxioqan» degən məniñi öz iqiğə alidu.

4:4 Yar. 15:16; 49:10; Dan. 9:24; Mat. 5:17.

4:5 Yh. 1:12; Gal. 3:26.

4:6 «Həm silər Uning oqulliri boləjanlikinglar üqün, Huda Öz Oqlining: «Abba! Atam!» dəp qakiroquqi Rohini əwətip kəlbimizgə saldi» — ibraniy tilida «Abba» «dədam»ni bildiridu, «Abba! Atam!» «I səyümlük atam!» degən gəp.

4:6 Rim. 8:15.

4:7 «Xuning üqün, silər hazır kəl əməs, bəlki oqulliridursilər» — grek tilida bu ayəttiki «silər» «sən» dəp ipadiliniidu. «oqulliri boləjanikənsilər, Huda arkilik Özige mirashor bolisilər» — «Huda arkilik Özige mirashor bolisilər» bəzi kona keqürmirlər: «Məsih arkilik Hudaning Özige mirashor bolisilər» deyilidu.

4:8 «Burun, Hudani tonumioqan waqtinglarda dərwekə yaloqan ilahlarıning kullukioqa tutuloqansilər» — «yaloqan ilahlar» grek tilida «əyniyiti ilah əməslər» bilən ipadiliniidu.

4:8 1Kor. 8:4.

4:9 «əmdi silər nemə dəp bu dunyadiki küqsiz, əbjək ərziməs «asasiy kaidə-kanuniyətlər»gə qarap yenisilər?» — «ərziməs artuqə» — Grek tilida «tiləmçiliklə ayt» degən səzlər bilən ipadiliniidu.

4:9 Kol. 2:20.

4:10 «Silər alahidə kün, ay, pəsil wə yillarni etiwaroqa elip hatiriləxkə baxlidinglar!» — muxu ayəttiki «kün, ay, pəsil wə yillər» bolsa bəlkim Təwrat kanunida Yəhudiylar üqün bəkitilgən heytlarni həm Yəhudiylarning ən'əniləri boyiqə etküzdioqan heytlarnimu kərsitidu. Mayli Yəhudiylarningki bolsun bolmisun, prinsip ohxax, etikadqılar üqün heqkəndək alahidə kün-heytlarni hatiriləxning həjiti yok.

4:10 Rim. 14:5; Kol. 2:16.

4:12 «Qerindaxlar, ... manga ohxax bolunglar; qünki mən silərgə ohxax boldum» — Pawlus əzi Yəhudiylar bolsimu, Təwrat kanunining (həkkaniylikkə ayt tələpliridin baxkə) barlik əmrliridin (Məsihning nijati bilən) azad bolup Mükəddəs Rohning yətəqçilikidə yaxioqan; xunga u Galatyaliklardin: «Manga ohxax bolunglar» dəp etünidu; «qünki mən silərgə ohxax boldum» — demək, u Yəhudiylar əməslərdək (Galatyaliklərdək) Təwrat kanunining tələpliridin mustəsna boldi. Lekin Galatyaliklər Yəhudiylərdək bolimiz dəp əzlini Təwrat kanunining barlik tələpləri astioqa koymaqçı idi! «Silər əslidə manga heq azar yətküzmiğəningdinglar» — demək, Pawlus ularoqa hazırta eytkən kəttik gepini ularning əzige kəndəktur bir ziyən yaki azar yətküzənlikli tüpəyilidin eytkən əməs, daydu (5-15-ayətlərdə u ularning əslidə əzige kərsətkən qongkur muhəbbitini əsləydu), bəlki ularni kəzləp: «silər öz-özlinglaroqa azar beriwatisilər» dəp ağah berix üqün eytidu.

bir zaiplik tüpəylidin, mən hux həwərnı silərgə birinqi kətim yətküzgənıdım.¹⁴ U qaoqda, ətlirımdıki bu zaiplik silərgə nisbətən sinaktək bolsımu, ləkin silər mənı kəmsitmdinglar yaki qətkə kəkmıdinglar. Əksiqa, mənı Huda əwətkən bir pərixtını, hətta Məsih Əysa əzini kütkəndək kütüwalinglar.¹⁵ U qaoqdiki bəht-bərikitinglar əmdi nəgə kətti?! Mən silərgə guwahqi bolup eytalaymənki, u qaoqda silər mumkin bolsa, manga kəzliringlarnı oyup berixkimu razi idinglar!¹⁶ Əmdilikə, silərgə həkikətnı səzliganlikim üqün düxmininglarqo aylinip kəldimmu?

¹⁷ Mən eytip ətkən həliki adəmlər silərgə kizojinlik kərsitidu, əmma niyiti durus əməs; ular pəkət silərnı nıjatning sirtioqa qikirip, kizojinlikinglarnı əzlırigə kəritiwalməqqi.¹⁸ Əmma mən silər bilən birgə boləqan wəqıtlardıla əməs, bəlki daim yaxhi ixka kizojinlik kılıxning əzi yaxhidur, əlwəttə..

¹⁹ Səyümlük balilirim! Məsih silərdə tərəldürülgüqə mən silər üqün toləqak əzablırını yənə bir kətim tartıwatımən!²⁰ Məning həzırla yeninglarqo berip, silərgə baxkığə tələppuz bilən səzligüm keliwatidu; qünki bu əhwalinglar toqruluk nemə kılıxnı zadıla bilməywatımən!.

«Kul dedək» Həjər bilən «hər ayal» Sarah toqrisidiki təmsildin tərbiyə-sawaq elix

²¹ I Təwrat kənunıning ilkidə yaxaxnı halaydıqanlar, silərdin xunı sorap bəqay, silər Təwratning əzidə nemə deyilgənlikigə kulək salmamsilər?²² Təwratda, İbrahımning ikki oqlı bolup, biri dedəktin, yənə biri hər ayalidin boləqan, dəp hatiriləngən.²³ Dedəktin boləqan oqlul «ət bilən» tuquloqan; hər ayalidin boləqan oqlul bolsa Hudaning wədisi arkilik tuquloqandur..

²⁴ Bu ikki ixnı bir ohxitix degili bolıdu. Bu ikki ayal Hudaning insanlar bilən tüzgən ikki əhdısining wəkilidur. Birinqi əhdə Sinay teoqıdin kəlip, dərəhəkiqət balilirini kullukta boluxka tuqıdu; mana Həjər uningəqə wəkildur;²⁵ demək, Həjər bolsa Ərəbıstandiki Sinay teoqıqə simwol kılınip, yəni bügünki Yerusalemqə ohxitilidu; qünki u xəhər wə uning baliliri kullukta

4:13 «Əmma silərgə məlumki, ətlirımdıki bir zaiplik tüpəylidin, mən hux həwərnı silərgə birinqi kətim yətküzgənıdım» — «ətlirımdıki bir zaiplik tüpəylidin» — bu səzdin kəriqanda, Pawlus bəlkim kesəl səwəbidin Galatiyada dəm elixka məjbur boləqanıdı. Mumkinliki barkı, bu kesəl uning kəzliri bilən baqlıq bolup, uning qırıayını intayın sət kiyəpətkə kırıgüzüp kəyoqanıdı (14-ayət). 14-15-ayət, 6:11 wə «2Kor.» 12:7-10nımu kəriq. Pawlus adəttə hatilrını pütükqi arkilik yazattı (məsilən, «Rim.» 16:22).

4:14 «U qaoqda, ətlirımdıki bu zaiplik silərgə nisbətən sinaktək bolsımu, ləkin silər mənı kəmsitmdinglar yaki qətkə kəkmıdinglar. Əksiqa, mənı Huda əwətkən bir pərixtını, hətta Məsih Əysa əzini kütkəndək kütüwalinglar» — Pawlusning bu kəz kəsili yənə bir tərəptin kiyinlik elip kəldi — U hux həwərnıng yolıda kəp adəmlərnıng kəsallirini dua kılıp sakaytti; ularning sakaytilixi arkilik kəp adəmlər hux həwərgə ixəndi. Ləkin uning əzidə kesəl boləqəqka, bu ix unı baxkılarning əldə məzəqka kəldurux əhtimallıki boləmdı, kəndək?

4:14 Mal. 2:7; Mat. 10:40; Yh. 13:20.

4:17 «ular pəkət silərnı nıjatning sirtioqa qikirip...» — bəzi kəna kəqürmilərdə «ular pəkət silərnı bizdin ayrılıp nıjatning sirtioqa qikirip» deyilidu.

4:17 Rim. 10:2; 2Kor. 11:12.

4:18 «Əmma mən silər bilən birgə boləqan wəqıtlardıla əməs, bəlki daim yaxhi ixka kizojinlik kılıxning əzi yaxhidur, əlwəttə» — baxka birhil tərjimisi: «Maylı mən silər bilən billə bolay yaki bolmay, silərgə niyiti yaxhi kizojinlik bar adəmlər bar bolsa, daim yaxhi bolıdu, əlwəttə».

4:19 1Kor. 4:15; Flm. 10; Yak. 1:18.

4:20 «Məning həzırla yeninglarqo berip, silərgə baxkığə tələppuz bilən səzligüm keliwatidu» — «baxkığə bir tələppuz bilən...» — Pawlus təhimu kəttik tələppuzdimu, yaki mulyayımırək tələppuzdimu, ularəqə zadı «kəndək tələppuz»da səzlək kərəklikini bilməytti.

4:22 «İbrahımning ikki oqlı bolup, biri dedəktin...» — dedək (kul ayal) — yəni Həjər. «yəni biri hər ayalidin boləqan...» — əz hər ayalı Sarah idi.

4:22 Yar. 16:2,15; 21:2; Ros. 7:8; İbr. 11:11.

4:23 «Dədəktin boləqan oqlul «ət bilən» tuquloqan» — «ət bilən» dəgən ibarə «insanning ətlirigə tayinxı»nı bildüridu. Həjərnıng oqlı İsmail pəkət insanlarning oy-pikri, insanıy küqi bilən tuquloqan. «dədəktin boləqan oqlul «ət bilən» tuquloqan; hər ayalidin boləqan oqlul bolsa Hudaning wədisi arkilik tuquloqandur» — bu pütün ayət toqruluk «kəxumqə səz»imizni kəriq.

4:23 Yh. 8:39; Rim. 9:7.

«Galatiyaliklar»

turmakta...²⁶ Əmma yukiridin boləjan Yerusalemlə hərdur, u həmmimizning anisidur;...²⁷ Qünki, mukəddəs yazmilarda mundak yeziləjan: —

«Huxal bol, i pərzənt kərmigən tuəjmas ayal!

Təntənə kəlip yangrat, tovla, i toloqak tutup bəkimiojan!

— Qünki qerib ayalning baliliri eri bar ayalningkidin kəptur!»...

²⁸ Əmdi i kərindaxlar, İshak Hudaning wədisidin tuəjulojandək bizmu Hudaning wədisi boyiqə tuəjulojan pərzəntlərmiz...²⁹ Lekin u qaojda «ətlərdin tuəjulojan» bala «rohtin tuəjulojan» baliqə ziyankəxlik kəlojinidək, həzir xundak bolidu...³⁰ Lekin mukəddəs yazmilarda nemə deyilgən? Uningda: «Sən bu dedikingni oəjli bilən kəxup həydiwət! Qünki dedəktin tapkan oəjul hərgiz hər ayalindin boləjan oəjul bilən miraska ortak bolmaydu!» dəp pütülgən...

³¹ Əmdi, kərindaxlar, biz dedəkning əməs, bəlkə hər ayalning pərzəntliridurmiz. Məsih bizni hərliklə yaxisun dəp hər kildi. Xuning bilən uningda tapan tirəp turunglar wə kullukning boyunturukqə kəytdin kəsilip qəlmanglar.

Etikədqilarning ərkinliki

5¹⁻² Mana, mənki Pawlus silərgə xuni eytip qoyayki, əgər silər hətnə kəbul kilsanglar, u qaojda Məsihning silərgə həqkəndək paydisi qəlmaydu...³ Mən hətnini kəbul kəlojan hər bir kixigə yənə aqəhləndurup həkəkətni eytip qoyayki, ularning Təwrattiki barlik əmr-bəlgilimilərgə toluq əməl kəlix məjburiyiti bardur...⁴ Əy Təwrat kanuni arkiplik özümni həkəkəniy adəm kəlay degənlər, hər biringlər Məsihdin ayrilip, məhrum bolup, Hudaning xapaitidin qikip, yikilip uningdin qəldinglar.⁵ Qünki Rohkə tayinip həkəkəniylikkə baəjlanəjan arzu-armanni etikəd

4:25 «dəmək, Həjər bolsa Əbəstandiki Sinay təəjəqə simwol kəlinip, yəni bəgünki Yerusalemojə ohxtilidu; qünki u xəhər wə uning baliliri kullukta turmaktə» — «kullukta» degən səz rohiy kullukta, yəni Təwrat kanunining kullukida. «Bəgünki Yerusalemlə wə uning baliliri» Yəhədiy həlkə, xundakla Təwrat kanuniojə əməl kəlixkə tirəxkanlirim bilən həkəkəniy adəm bolay degən həmma adəmnə kərsitidu.

4:25 Mis. 19, 20.

4:26 «Əmma yukiridin boləjan Yerusalemlə hərdur, u həmmimizning anisidur...» — bəxkiqə eytkəndə, İbrahəmining əz ayali Sarəhə bolsa hər ayal boləqəqə, ərtiki Yerusalemojə, xundakla yəngi əhdidə yaxiojan jəmətə wəkillik kəlidu. Xunga, «ərtiki Yerusalemlə»ni bizning animiz, deyixkə bolidu.

4:26 Wəh. 21:2.

4:27 «Huxal bol, i pərzənt kərmigən tuəjmas ayal! Təntənə kəlip yangrat, tovla, i toloqak tutup bəkimiojan! — qünki qerib ayalning baliliri eri bar ayalningkidin kəptur!» — Yəx. 54:1.

4:27 Yəx. 54:1.

4:28 «... İshak Hudaning wədisisidin tuəjulojandək bizmu Hudaning wədisi boyiqə tuəjulojan pərzəntlərmiz» — bəzi kəna kəqürmili ridə «... İshak Hudaning wədisisidin tuəjulojandək silərmə Hudaning wədisi boyiqə tuəjulojan pərzəntlərsilə» deyilidu.

4:28 Rim. 9:7, 8.

4:29 «Lekin u qaojda «ətlərdin tuəjulojan» bala «rohtin tuəjulojan» baliqə ziyankəxlik kəlojinidək, həzir xundak bolidu» — «ətlərdin tuəjulojan» bala — İsmailni, xundakla u simwol kəlinəjan «Təwrat kanuniojə kəl boləjanlar»ni kərsitidu. «Rohtin tuəjulojan» — Hudaning wədisi wə məjizisi arkiplik, yəni Mukəddəs Rohning kək-kudriti bilən tuəjulojan İshakni, xundakla u simwol kəlinəjan Əysə Məsihkə etikəd kəlojuq. Mukəddəs Rohtin «kəytdin tuəjulojan» Hudaning rohiy pərzəntlirini kərsitidu. Əslidə İsmail İshakqə ziyankəxlik kəlojinidək, Yəhədiy həlkə Məsihə ixəngənlərgə ziyankəxlik kəlati wə bəgünəgə kədər hər tiridə «kanuniojə tayanəjanlar»mu ohxəlxə «Hudaning rohiqə tayanəjanlar»wə ziyankəxlik kəlidu.

4:29 Yar. 21:9.

4:30 «Sən bu dedikingni oəjli bilən kəxup həydiwət! Qünki dedəktin tapkan oəjul hərgiz hər ayalindin boləjan oəjul bilən miraska ortak bolmaydu!» — «Yar.» 21:10. Muxu (21-31) ayətlərgə «kəxumqə səz»imizdə xərh bərimiz.

4:30 Yar. 21:10.

5:1-2 «... Əgər silər hətnə kəbul kilsanglar, u qaojda Məsihning silərgə həqkəndək paydisi qəlmaydu» — Galatiyaliklarning hətnini kəbul kəlixitki məksiti «muxu arkiplik həkəkəniylikkə eriximən» degənliktur; ular Məsihning gunəhlər üqün boləjan kərbənləliqə tayanmayla, pəkət yənə əzining tirəxqənləli bilən «səwəblik ixlar»ni bərpə kəlməqə bolup «əz-əzüməgə tayinip gunəhlirimi yuyup həkəkəniy adəm bolimən» degənlərdin ibarət idi.

5:1-2 Yəx. 9:3; Yh. 8:32; Ros. 15:1; Rim. 6:18; 1Pət. 2:16.

5:3 «Mən hətnini kəbul kəlojan hər bir kixigə yənə aqəhləndurup həkəkətni eytip qoyayki, ularning Təwrattiki barlik əmr-bəlgilimilərgə toluq əməl kəlix məjburiyiti bardur» — muxu ayət toəjruluk «kəxumqə səz»imizni kərtəng.

bilən təlpünüp kütməktimiz.⁶ Qünki Məsih Əysada hətnilik küqkə igə əməs, hətnisizlikmu küqkə igə əməs, küqkə igə boləjini pəkət muhəbbət arqilix ix qilidoqan etikaqdur.⁷ Silər obdan qepip mengiwatqanidinglar; biraq kim silərni həqikətkə itaət qilixdin tosuwaldi? ⁸ Bundaq qayil qilix amili silərni Qaqiroquqidin boləjan əməs! ⁹ «Qiqikkinə hemirturuq pütkül hemirni boldurup yooqinitidu!»...

¹⁰ Özüm Rəbgə qarap qayil boldumki, silərmu bu ixta heq baxqığə oyda bolmaysilər. Əmma silərni qaymukturuwatqan kim boluxidin kət'iyəzər, u qoqum tegixlik jazasini tartidu...

¹¹ Qerindaxlar, əgər mən «hətnə kilinix kerək» dəp jakarlap yürgən bolsam, undaqtə mən bğünkü küngiqə yənə nemə üqün Yəhudiyların ziyankəxlikkə uqrap kelimən? Əgər xundaq qiloqan bolsam, «krest bizarliqı» yok qilinatti! ¹² Silərni kutritiwatqan bu adəmlər əzlinini ahta qiliwətsun dəymən! ¹³ Qünki qerindaxlar, silər ərkinlikkə qaqirildinglar. Ləkin ərkinlikinglarni ətlərnəng arzu-həwəsliřigə qanduruxning bəhanisi qilmanglar, bəlki mehir-muəbbət bilən bir-biringlarnıng kullukida bolunglar. ¹⁴ Qünki pütkül Təwrat qanuni «Qoxnangni əzüngni səyğəndək səygin» deqən birlə əmrə əməl qilinidu. ¹⁵ Ləkin pəhəs bolunglarki, bir-biringlarni qixləp tartip yalmap yürüp, bir-biringlarni yutulup kətmənglar yənə!

5:5 «Qünki Rohqa tayinip həqqaniylikkə bəqlənoqan arzu-armanni etikaq bilən təlpünüp kütməktimiz» — «Roh» Muqəddəs Roh, əlwəttə. «həqqaniylikkə bəqlənoqan arzu-armanni» — grek tilida «həqqaniylikning ümidi» dəp ipadiliniđu. Mənis: (1) kimdə Məsih arqilix həqqaniylik bar bolsa uning ərtiki bəhtkə bəqlənoqan zor ümidimu bar bolidu; (2) bizdə Məsih arqilix hazır bar boləjan həqqaniylik Uning qayıtp kelixi bilən toluk, mukəmməl bolidu, dəydoqan ümidmu bardur. Bizningqə, bu hər ikki ümid kərsitilidu.

5:6 «Qünki Məsih Əysada hətnilik küqkə igə əməs, hətnisizlikmu küqkə igə əməs, küqkə igə boləjini pəkət muhəbbət arqilix ix qilidoqan etikaqdur» — «muhəbbət arqilix ix qilidoqan etikaq»: — etikaq muhəbbət arqilix güzəl ixlarni qilidu həm muhəbbətning əzi etikaqda güzəl ixlarni qilixkə turtkə bolup ilhamlanduridu.

5:6 Mat. 12:50; Yh. 15:14; 1Kor. 7:19; 2Kor. 5:17; Gal. 6:15; Kol. 3:11; 1Tes. 1:3.

5:7 «Silər obdan qepip mengiwatqanidinglar» — etikaq yolida, əlwəttə.

5:7 Gal. 3:1.

5:8 «Bundaq qayil qilix amili silərni Qaqiroquqidin boləjan əməs!» — «qayil qilix»ning mənisı yukiriki «itaət» deqən səznıng mənisigə yəqin bolup, kinayilik mənini təkitleydu — demək, muxundaq «itaət» bolamdu?

5:9 «Qiqikkinə hemirturuq pütkül hemirni boldurup yooqinitidu!» — demək, qiqikkinə hemirturuq pütün hemirni boldurəjindəq, bir adəmnıng «azraq hata» təlimimu nuroqun adəmnı azduridu. Baxqığə eytkəndə «hətnə qilix» «qiqikkinə bir ix» bolsimu, Galatyaliklarning uni «mıx ix bilən həqqaniy (yaki «tehimu həqqaniy») adam bolımən» dəp qəbul qilixi əzlinini Hudaning niyatidin qiqirip ayriwetətti.

5:9 1Kor. 5:6.

5:10 «Əmma silərni qaymukturuwatqan kim boluxidin kət'iyəzər, u qoqum tegixlik jazasini tartidu» — Huda tərıpidin, əlwəttə.

5:10 2Kor. 2:3; 8:22.

5:11 «Qerindaxlar, əgər mən «hətnə kilinix kerək» dəp jakarlap yürgən bolsam, undaqtə mən bğünkü küngiqə yənə nemə üqün Yəhudiyların ziyankəxlikkə uqrap kelimən?» — Galatıyadiki jamaətni «qaymukturuwatqan»lar bolsa bəlkim: «Pawlus, sünnət kilinix kerək dəydu», dəp yaloqanqilix qiloqan bolsa kerək. Pawlusning bu soali bilən ularning yaloqan səzığə jawab beridu — Mana, mən xundaq həwərnı yətküzgən bolsam, Yəhudiylar tərıpidin ziyankəxlikkə uqrap kətməyttim, dəydu. «Əgər xundaq qiloqan bolsam, «krest bizarliqı» yok qilinatti!» — «krest bizarliqı» toqruluk; — «krest» əzi Rim imperiyəsıdiki əng yirginqlık ölüm jaza tədbiri idi! Ləkin Huda Əysaning dəl xundaq əlumi arqilix adəmnı kutkuzmaqıl Mana «krest bizarliqı»dur! Uning üstigə, «hətnə kilinix yaki Təwrat qanunioqə əməl qilixkə tirixixlar adəmnı gunahlıřıridin kutkuzmaydu, niyat-kutkuzulux pəkət Əysa Məsihning kresttiki qurbanlıqıdinla kelidu» deqən həwər kəp adəmlərnı (pəkət Yəhudiylarınla əməs!) rənjitidu yaki ularning əzəpini qozəpəydu. Mana bumu «krest bizarliqı»dur. Hux həwər yətküzüxtə «krest bizarliqı» hərdəim bolidu; undaq ix kəm bolsa yətküzgən «hux həwər» əmdi «hux həwər» bolmaydu!

5:11 1Kor. 1:23.

5:12 Yə. 7:25.

5:13 «Ləkin ərkinlikinglarni ətlərnəng arzu-həwəsliřigə qanduruxning bəhanisi qilmanglar» — «ət» yaki «ətlər» asasən insanning əz xəhsiyəti təbiətinı kərsitidu. Buning toqruluk «rimliklarqə»diki «kırıx səz»imizni kəruqıng.

5:13 1Kor. 8:9; 1Pet. 2:16; Yəh. 4.

5:14 «... pütkül Təwrat qanuni «Qoxnangni əzüngni səyğəndək səygin» deqən birlə əmrə əməl qilinidu» — «əməl qilinidu» deqənnıng baxkə hil tərjimisi: «yioqınəqlənoqandur» («Law.» 19:18).

5:14 Law. 19:18; Mat. 22:39; Mar. 12:31; Rım. 13:8; Yəh. 2:8.

5:15 2Kor. 12:20.

«Galatiyaliklaroqa»

Roh wə «ət»

¹⁶ Əmma xuni dəymənki — Mukəddəs Rohta menginglar, wə xu qaoqda silər ətlərnin arzu-həwəsliyə yol qoymaysilər... ¹⁷ Qünki ət Rohka zit boləqan ixlarni arzu kilidu, wə Roh ətkə zit boləqan ixlarni arzu kilidu. Ular ikkisi bir-birigə karimukarxidur; nətijidə, əzünglar arzu kiloqan ixlarni kilalmaysilər... ¹⁸ Wəhalənki, silər Rohning yetəkqilikidə bolsanglar, u qaoqda Təwrat kanunining ilkidə bolmaysilər. ¹⁹ Əmdi ətnin əməlliri roxənki — zinahorluk, buzukluk, napaklik, xəhwaniylik, ²⁰ butpərəslilik, sehırgərlik, əqmənliklər, jedəllər, kizəqanqukluklar, qəzəplər, rıkabətlixilər, bəlgünqiliklər, guruhwazliklar, ²¹ həsəthorluklar, katilliklar, hərəkəkliklər, əyx-ıxratlər katarlik ixlardur; bu ixlər toquruluk burunki eytkinimdək hazır yənə bir kətim agahlandurimənki, bundak ixlarni kiloquqlar Hudaning padixahlikioqa miraslik kilmaydu... ²² Wəhalənki, Rohning mewisi bolsa mehir-muhəbbət, xad-huramlik, hatirjemlik, səwr-təkət, mehirbanlik, yaxxilik, ixənq-sadiklik, ²³ məmin-mulayimlik wə əzini tutuwelixin ibarət. Muxundak ixlarni tosidioqan heqkəndak kanun yoktur... ²⁴ Ləkin Məsihkə mənəp boləqanlar ətlirini, xundakla uningdiki ixklar wə həm həwəsəlni tənq krestligən bolidu... ²⁵ Rohta yaxawatqan bolsaq, Rohka əgixip mangayli. ²⁶ Bir-birimizni rənjitip, bir-birimizgə həsət kilip, həkawur xəhrətpərəslərdin bolmayli.

Bir-biringlarning hizmitidə bolunglar

6 ¹ Kərinədxlar, aranglardin birsining hazırmu bir gunah-səwənlik sadir kiliwatqanliki bayqaloqan bolsa, aranglardiki rohiy kixilər yuwax-mulayimlik rohi bilən uni yolidin qayturup kelinglar. Xuning bilən bir wakitta, əzünglarningmu əzduruluq kətməslikinglaroqa dikəkət kilinglar... ² Bir-biringlarning eqirqilikini kəturunglar. Xundak kilsanglar, Məsihning kanunioqa əməl kiloqan bolisilər... ³ Qünki birsining tarazioqa tohtioqudək ixi bolmay turup əzini tarazioqa tohtioqudək dəp qaoqlisa, u əz-əzini aldioqanlik, halas... ⁴ Ləkin hərkim əz əməliyyitigə qarap təkxiirup bəqsun; xuning bilən bəxkilarningkidin əməs, bəlkı əz əməlliridinla

5:16 «Mukəddəs Rohta menginglar» — demək, «Mukəddəs Rohning yetəkqilikidə həm Uning küq-qudritidə menginglar». Bu ibarə toquruluk «rimliklaroqa»diki «kirix səz»imizni kəring.

5:16 Rim. 13:14; 1Pet. 2:11.

5:17 Rim. 7:15-26.

5:19 1Kor. 3:3; Yak. 3:14.

5:21 1Kor. 6:10; Əf. 5:5; Kol. 3:6; Wəh. 22:15.

5:22 «Rohning mewisi bolsa...» — «Roh» Mukəddəs Roh, Hudaning Rohi.

— «Rohning mewisi» — bəxkiye eytkəndə, «Mukəddəs Rohning yetəkqilikidə yaxaxtin beridioqan mewə».

5:22 Əf. 5:9.

5:23 «... məmin-mulayimlik wə əzini tutuwelixin ibarət» — İnjilda «məmin-mulayimlik» yəki «yuwax-mulayimlik»ning əlahidiliki bar, u bolsimu kərkunqtn kəqlükərgə yol qoyidioqan əjizlik əməs, bəlkı Hudaning yolida talax-tartixlardin kəl üzüx, Hudaning həmmə ixlirimizni zorəwənliksiz, jedəlsiz toqra orunlaxturuxioqa iman bəqləxtur; muxundak pozitsiya mulayim, yuwaxlik bilən ipadilininid, əlwəttə.

5:23 1Tim. 1:9.

5:24 «Ləkin Məsihkə mənəp boləqanlar ətlirini, xundakla uningdiki ixklar wə həm həwəsəlni tənq krestligən bolidu» — «uningdiki (ətlərnin) ixklar...» yəki «uningdiki həssiyatlar...».

5:24 Rim. 6:6; 13:14; Gal. 2:20; 1Pet. 2:11.

6:1 «... aranglardiki rohiy kixilər yuwax-mulayimlik rohi bilən uni yolidin qayturup kelinglar» — «rohiy kixilər» yəki «rohka təwə boləqanlar» bolsa daim Mukəddəs Rohning yetəkqilikidə mangoqan kixilərnı kərsitidu. «Korintliklaroqa (1)»diki «kirix səz»imiznimu kəring.

6:1 Rim. 14:1; 15:1; 1Kor. 9:22.

6:2 Mat. 11:29; Yh. 13:14; Rim. 15:1; 1Tes. 5:14.

6:3 «Qünki birsining tarazioqa tohtioqudək ixi bolmay turup əzini tarazioqa tohtioqudək dəp qaoqlisa, u əz-əzini aldioqanlik, halas» — 2-ayətkə kərioqanda, Pawlusning bu səzi həjətmənlərgə yəki mohtaj boləqanlaroqa yərdəm kəlini heq uzartmaydioqan ədəmlərnı kəzdə tutup eytiloqan.

«Galatiyaliklarq»

pəhirləngüdək ix bolsa, pəhirlənsə bolidu.⁵ Qünki hər bir adəm öz yükini kətürüxi kerək..⁶ Hudaning səz-kalamidin təlim aloquqi əzīgə təlim bərgüqini əzidə bar boləqan yaxhi nərsilərdin ortaq bəhrimən kilsun..⁷ Əz-əzüqlərnə aldimanglar — Hudani aldap əhmək kıləqili bolmaydu; qünki kim nemə terisa, xuni alidu..⁸ Əz ətlirining arzu-həwəslirini qanduruxka uruk qaqқан kixi əz ətliridin qiriklik həsulini alidu. Ləkin Rəhni hursən kiliq üqün uruk qaqқан kixi bolsa Rəhtin mənggülik həyat alidu..⁹ Xunga, yaxhi ixlərnə kiliqin hərmayli. Uningqə erinmisək wakti-saiti toxqanda qəqum həsul alalaymiz..¹⁰ Xu səwəbtin, bizdə pürsət bolsila, həmməyləngə, bolupmu etikədtiki ailigə mənsub boləqanlarqə yaxhi ixlərnə kiliq berəyli..

Ahirki aqahlandurux wə salam

¹¹ Mana, əz kolum bilən xunqə qong hərplər bilən yazəqiniməqə qaranglar!¹² Silərgə hətnini qəbul kiliqin məjburliməqə boləqanlar, ulərnəg hər biri pəkət əzlirining taxki kiyapitini pərdəzlap kərsətməqə boləqan, halas; ulərnəg bu məksiti pəkət «Məsihning kresti» tüpəylidin boləqan ziyənkəxlikdin qəqixtin ibarət, halas..¹³ Qünki ulər əzlirimu hətnə kiliqini bilən Təwrat qanunioqə əməl kilmaydu; ləkin ulər ətlirənglərdin məhtinix üqün bəribir silərnə hətnini qəbul kildurməqə bolidu..¹⁴ Əzümni elip eytsam, Rəbbimiz Əysa Məsihning krestti-kiləmidin bəxka həq ix bilən məhtanmioqəymən! Qünki Uning kresti wasitisidin bu dunya mənə nisbətən krestləngən wə mənmu bu dunyaqə nisbətən krestləngənəmən..¹⁵ Qünki Məsih Əysada nə hətnilik nə hətnisizlik dēqanlar küqkə igə əməstur; birdinbir küqkə igə bolidiqini pəkət yēgi bir yaraləquqidur!¹⁶ Bu qəidə boyiqə mēngidiqanlarqə, ulərnəg həmmisigə wə

6:4 «xuning bilən bəxkilarningkidin əməs, bəlkə...» — yəki «xuning bilən əzini bəxkilar bilən selixturmayla, ...».

6:5 «Qünki hər bir adəm öz yükini kətürüxi kerək» — demək, hər adəm əzining ixiqə əzi məs'ul boluxi kerək.

6:5 Zəb. 62:12; Yər. 17:10; 32:19; Mat. 16:27; Rim. 2:6; 14:12; 1Kor. 3:8; 2Kor. 5:10; Wəh. 2:23; 22:12.

6:6 Rim. 15:27; 1Kor. 9:11.

6:7 Luka 16:25; 1Kor. 6:10.

6:8 «Əz ətlirining arzu-həwəslirini qanduruxka uruk qaqқан kixi» — grek tilidə «əz ətlirigə uruk qaqқан kixi». «əz ətliridin qiriklik həsulini alidu» — yəki «əz ətliridin həlakətni alidu».

6:9 2Tes. 3:13.

6:10 «bizdə pürsət bolsila, həmməyləngə, bolupmu etikədtiki ailigə mənsub boləqanlarqə yaxhi ixlərnə kiliq berəyli» — «etikədtiki ailə» bolsa dunyadiki bərlək etikədqilar, Hudaning ailisini kərsitidu.

6:10 1Tim. 5:8.

6:11 «Mana, əz kolum bilən xunqə qong hərplər bilən yazəqiniməqə qaranglar!» — nemixkə Pawlus buni yazidu? Yukiriki 4:15-ayət üstidiki izahəttə eytkinimizdək, Pawlus adəttə pütüqki arkiqik hətlirini yazəqan (məsilən, «Rim.» 16:22). Bizningqə səwəbi uningda birhəl kəz kesili bərlə idi. Xuning bilən: — (1) Pawlus bu hətni yəziq jiddiy boləqəqə, yənida muwəpiq pütüqki bolmioqanliqdin əz qəli bilən hətni yəziqə məjbür boləqan; (2) hətni həqiqəttən əzidin kəlgənlikini ispatlax üqün əz dēgəndimu ahirki ayətlərnə əz qəli bilən yazdi. Qünki xu qəoqda «sahta rosullar» kəp idi, həttə Pawlusning nām bilən sahta hətlərnə yazəqanlar bərlə idi (2Tes.: 2:2ni kərləng).

—Əz pikrimizqə, Pawlus bu pütün hətni əz qəli bilən yazəqan.

6:12 «Silərgə hətnini qəbul kiliqin məjburliməqə boləqanlar, ulərnəg hər biri pəkət əzlirining taxki kiyapitini pərdəzlap kərsətməqə boləqan, halas» — «ulərnəg hər biri pəkət əzlirining taxki kiyapitini pərdəzlap kərsətməqə boləqan»lar bolsa nijaatqə igə bolux üqün Təwrat qanunioqə əməl kiliq kerək, dēqan Yəhudiylərnəg gəpidin qərkқан, ulər Yəhudiylərnəg məhtixioqə erixixini həlaldəqan kixilərdur. «Taxki kiyapəttə» grek tilidə «ətlərdə» dēqan ibarə bilən ipadilidinu. «ulərnəg bu məksiti pəkət «Məsihning kresti» tüpəylidin boləqan ziyənkəxlikdin qəqixtin ibarət, halas» — «Məsihning kresti tüpəylidin boləqan ziyənkəxlik»: demək, «Məsihning kresttikilə ölümi (yəki «krestining bəzərləliqi») tüpəylidin boləqan ziyənkəxlik». Bu ziyənkəxlik Yəhudiylər təripidin, əlwəttə, «Məsihning kresti» dēgini bolsa, «Məsihning krestləngəndə boləqan qurbanliqi birdinbir nijaat yəlidur» dēqan həwərnəg kixiqə ipadisidur. Xu qəoqda muxu həqiqətni tərəkətkuqilərnəg həmmisi Yəhudiylər təripidin (wə kəp bəxkilar təripidinmu, əlwəttə) ziyənkəxlikkə uqraytti.

6:13 «ulər ətlirənglərdin məhtinix üqün bəribir silərnə hətnini qəbul kildurməqə bolidu» — «ətlirənglərdin məhtinix» dēqan ibarətni qəndəq qüxinimiz? Muxu Yəhudiylər, «Galatiyaliklər gəpimizgə kirdi, uləroqə hətnini qəbul kildurup ulərnə nijaat yəlioqə aloqə basturdıql!» dəp bəxka Yəhudiylər aldidə məhtinixni həlaldətti.

6:14 «Qünki Uning kresti wasitisidin bu dunya mənə nisbətən krestləngən wə mənmu bu dunyaqə nisbətən krestləngənəmən» — «bu dunya mənə nisbətən krestləngən» dēqan ibarə, mənə nisbətən əlgən, deməqki.

6:15 «birdinbir küqkə igə bolidiqini pəkət yēgi bir yaraləquqidur!» — «yēgi bir yaraləquqi» dēqan ibarə «yēgi (yaritiləqin) adəm»ni əlahidə kərsitidu; ləkin bu ibarə yənə Məsihning əlümi arkiqik apiridə boləqan hər bir «yēgi adəm» wə kəlgüsində pəyda bolidiqan yēgi əsmən-zəminni əz iqigə alidu.

6:15 Mat. 12:50; Yh. 15:14; 2Kor. 5:16; Gal. 5:6; Kol. 3:11.

«Galatiyaliklarğa»

Hudaning Israiliğa hatirjämlik wə rəhim-xəpkət boləyay!...¹⁷ Buningdin keyin heqkim bu ixlar bilən yənə meni awarə kılmisun! Qünki mən öz bədinimdə Əysaning yara izlirini kətürimən!...

¹⁸ Qerindaxlar, Rəbbimiz Əysa Məsihning mehir-xəpkiti rohinglarğa yar boləyay! Amin!

6:16 «Bu kaidə boyiqə mangidioqlarğa, ularning həmmisigə wə Hudaning Israiliğa hatirjämlik wə rəhim-xəpkət boləyay!» — «Hudaning Israili» (yaki «Hudaning həqiqiy Israili») — demək, baxqa bir «Israil» bar. Bizningqə bu ibarə Israildin, yəni Yəhudiylar iqidiki Hudaning nijat yolida mangojan, Məsih Əysani qəbul qiloqlarlarni (yəni «Hudaning kəldisi»ni) kersitidu. Qalojan Yəhudiylar «Israil» bolsimu, «Hudaning Israili» əməs.

—Bəzi alimlar bu jümlidiki «wə»ni «yəni» dəp təjrimə kılip, «Hudaning Israili» pütkül jahandiki Məsihkə təwə boləqlarlardin boləqlan jamaətni kersitidu, dəp qaraydu. Lekin bizningqə Pawlusning bu ibarisi, «mən yukirida bəzi Yəhudiylar toqruluk kattik gəp qilojinim bilən, həmmə Yəhudiy xundak, dəp oylap kətməqlar! «Hudaning Israili» bardur!» deməqki.

6:16 Zəb. 125:5.

6:17 «... Mən öz bədinimdə Əysaning yara izlirini kətürimən!» — «Əysaning yara izliri» — demək, Pawlusning tenidə qalojan yara izliri, yəni Məsih üqün hux həwər tarkitix yolida tartqan azab-əqubətlirining iznaliridur. Xu tərəptə u kəp yarilənoqlan Rəbbi Əysaqla ohxaxtur. «Əysaning yara izliri»ning grek tilida ikkinqi mənisimu bar: «Əysaning (baskan) taməjisi» — demək, Pawlus bu səz arqılıq əzining Əysaqla pütünləy mənəsup iqnəlikinimu təkitliməqki.

6:17 2Kor. 4:10.

«Galatiyaliklarqə»

Qoxumqə səz

Biz 2:18-20 ayətlər üstidə bir-birləp tohtilimiz: —

2:18

«Əmma mən əslidə oqulatqan nərsilərnə kaytidin kursam, özümni Təwrat qanunioqə hilaplik kילוquqı dəp ispatlap kərsətkən bolimən».

Bu səzdə kəzdə tutuloqini Yəhədiy bolsun, «yat əllik» bolsun Təwrat qanunioqə əməl kίlixqə mutlək qabiliyəsizlikini, xundaqla əzining gunahkar ikənlikini bilip yətkən bir kixidur. U: «Məsih gunahıng üqün qurbanlik boldi, u Hudaning həkqaniylikioqə asaslanoqan yengi həyatni sanga ata kίlixni halaydu», degən əjayib həwərnə anglap, uni huxallik bilən qəbul kίlidu. Bu wəqittin baxlap u əzining Təwrat qanunioqə əməl kίlixqə boloqan tirixix-tirmixixlrini taxlap, Məsihqə qarap Uningda wədə kίlinoqan yengi həyatni etküzüxtin muyəssər boluxqə baxlaydu.

Əmma Məsihqə mundaq ixəngən bir yat əllik adəm bir küni Yəhədiy tonuxidin: «Sən hətnini qəbul kίlsang, Huda aldida tehimu pak adəm bolisən» yaki «Hətnə qəbul kίlmisang gunahlıringdin pak bolalmaysən» degən səzlərnə anglap, andin u: «Mən hətnə kίlinsam Məsihning manga yətküzgən nijatioqə «yengiqə» bir ix qəxqan bolimən» dəp ham hiyal kίlip, «ət»kə tayinix bilən insaniy tirixix-intilixlər dunyasiqə kaytip ketidu.

Əməliyəttə Məsih yətküzgən mukəmməl, toluq nijatqə həqnərsə qəxuxqə bolmaydu. Usta rəssam sizəqan qiraylik «mukəmməl» rəsimgə qarap: «Mən bu rəsimgə bir-ikki nərsə qəxup, tehimu yaxxi, qiraylik kίlip sizimən!» degən adəm muxu qiraylik rəsımni mutlək buzup qəymamdu? Bu tolimu həmaqətliktur! Əməliyəttə u Hudaning mukəmməl xapaitini tehimu mukəmməl kίlimən dəp kupurluk ix kίldi. «Hətnini qəbul kίlay» dəp u əzini əslidə Yəhədiy həlkqə tapxuruloqan Təwrat qanunidiki barlik bəlgilimilərgə əməl kίlixqə kərzdar kίldi. Qünki Pawlus eytkinidək, Hudani hursən kίlip gunahlırimni yuyuwetəy degən məksəttə hətnini qəbul kίloqan kixi: «Məsihning qurbanlikioqə kərək əməsmən; Məsihning əlümi bikardur!» degəngə barawər bolidu.

Undaq bir kixi əzini Təwrat qanuni astioqə qəyup, Təwrat qanunining həmmə əmr-bəlgilimilərigə əməl kίlixı kərək, qünki: **«Təwrat qanunida yeziloqan həmmə əmrlərgə üzlüksiz əməl kίlmioqan hər bir kixi lənətkə qalidu»** («Qan.» 21:23).

Xuning bilən Pawlus qattik kinayilik bilən, əzüngni Məsihni qəbul kίlix üqün mutlək gunahkarmən dəp etirap kίlip turup, lekin hazır kaytidin Təwrat qanunioqə esiliwalding, «yüz nomur»qə erixixning həmmə pürsətlirini qəldin berip qəyduq; undaq yaki bundaq yol bilən əzüngni gunahkar ispatliding, lekin həqnərsigə erixmiding, dəp kərsitidu: — **«Əmma mən əslidə oqulatqan nərsilərnə kaytidin kursam, özümni Təwrat qanunioqə hilaplik kילוquqı dəp ispatlap kərsətkən bolimən»!**

2:19

«Qünki mən Təwrat qanuni arkilik qanunoqə nisbətən əldüm; nətijidə, mən Hudaqə yüzlinip yaxawatimən»

«Galatiyaliklar»

Biraw «**Təvrat kanuni arkilik**» kandaqmu əlsun? Pawlus bu tema toquruluk «Rim.» 7:7-25də kəp sözlərnı kıləjan. Təvrat kanunida insanning gunahkar təbiiti axkarə bolidiəjan kəp bəlgilimilər qikiriləjan. Uningəja əməl kiliş niyitidə boləjan həmmimiz bir tərəptin xu tələplərgə əməl kilsakmu, yənə bir tərəptin əməl kilmay gunahkar bolup qalimiz; xuning bilən Təvrat kanuni bizni taraziəja selip həmmimizni gunahka patkan, dəp ispatlaydu; özimizdə heqkandaq ümid kalmiəjan biz Pawlus eytkandək «elimiz». Əmma axu pəyttə biz uluq yengi həqiqətkə erixələymiz, «Rim.» 8:3-4də yeziləndək: «**Gunahlik ət elip kelidiəjan ajizlik tüpəylidin Təvrat kanuni kılalmiəjanni Hudaning Əzi kildi; U Əz Oqlini gunahkar ətlik kiyapəttə gunahni bir tərəp kilişkə əwətip, əttiki məwjut gunahni əlümə məhkum kiliwətti; buning bilən kanunning həkkanıy təlipi ətkə əgəxməydiəjan, bəli Mukəddəs Rohka əgixip mangidiəjan bizlərdə əməlgə axurulidu**».

Biz Məsihnin biz üçün boləjan əlümini qəbul kilsak, Mukəddəs Roh arkilik Uning əlümi bizningmu əlimimiz bolidu; xundək buləjan, əzimizning «Hudaəja yüzlinip yaxawatimiz»ni baykəp qalimiz!

2:20

«**Mən Məsih bilən billə krestləngənəmən, ləkin mana, yaxawatimən! Ləkin yaxawatkini mən əməs, bəli mənə turuwatkan Məsihdur. Wə mening hazır ətlirimdə yaxawatkan həyat bolsa, meni səygən wə mən üçün Əzini pida kıləjan Hudaning Oqlining iman-etikadidindur**».

Adəm bu səzni əzi toquruluk eytalaydiəjan bolsa xübhəsizki, əng uluq bayan bolidu. Asman-zeminni Yaratkuqı Həmmigə Qadir Hudaning Əz Oqlı arkilik bizdə makanlaxkanlikidin artuk əjayib ix bolamdu?

Yükiriki bu bayan Pawlusning biwasitə təlimliridin əməs, əlwəttə; u pəkət əzi toquruluk boləjan guwahlikidur. Wəhalənki, hər bir etikadqining əzi toquruluk muxuningəja əhxax eytixi zərür. Dikkət kıləysizki, Pawlus həttə əzining etikadi bilən yaximaydu; uning Hudaning barlik wədilirigə ixinidiəjanliki Məsihnin etikadining wasitisi bilən bolidu! Həmmimizdə xundək bolsun!

3:19

«**Undəkta, Təvrat kanunini qüxürüxtiki məksət nemə? U bolsa, insanlarning itaətsizlikliri tüpəylidin, Hudaning mirasi wədə kılinoquqı, yəni İbrahimning nəslı dunyaəja kəlgüqə koxumqə kılıp berilgən; u pərixtilər arkilik bir wasitiqining kəli bilən bəkitilip ixkə selinojan**».

Təvrat kanuni «**insanlarning itaətsizlikliri tüpəylidin ...koxumqə kılıp berilgən**». Bu həqiqətnin kəp tərəplimiliki bar. Birinçi wə əng muhim təripi yükiriki 2:19 toquruluk eytkinimizdək, Huda Təvrat kanunini, gunahni toluk səküdiəjan qoral bolsun dēgən məksəttə uni qüxürgən. «Rim.» 7:13də eytiləndək: «**Xundək turukluk, yaxxi boləjini manga əlüm boldimu? Hərgiz undək əməs! Bəli, gunahning əmr arkilik kəwətlə kəbiş boləjanliki oquq axkarilansun dəp ənə xu gunah bu yaxxi əmrin paydilinip, mənə əlüm pəyda kildi**».

Kəli gal boləjan bir malayni misaləja alayli, safada olturup heq ix kilməjan wəktida uning kəlinin galliki baxkıləroja yaki əzigimu heq bilinməydu. Ləkin birsi uningdin birər ixni tələp kilsila uning kəlinin galliki dərhal həmmigə ayan bolidu. Xuningdək «əmr» həmmi pax kılıp, Təvrat kanuni gunahimizni axkarə kılıdu.

«Galatiyaliklarq»

Əmma Təvrat kanuni yənə bir səwəbtin berildi; 4-bab, 1-3də Pawlus Təvrat kanuni Məsih dunyaqə kəlgüqə Yəhudiylarqə qoxuloqan yat əlliklər)gə «hojidar (təbiiyligüqi)» wə «bala bəkküqi» bolsun dəp təminləngən, dəydu. Təvrat kanuni həlktə «qəktin exip kətsək bolmaydu» degən ukumni pəyda kilidioqan, gunahni tizginləydioqan funksiyigə igə idi. Xunga həlk Təvrat kanuni arqilik əzlrining gunahkar ikənlikini bilip yətkən wə heq bolmioqanda roh-qəlbida bolsimu, ular Huda əzlrigə saloqan qəklərgə yəkinlixixtin kərkənanidi. Məsih dunyaqə kəlginidə Təvrat kanunining bu ikki funksiyisi Hudaning məksitini orundap, burqini ahirlaxturup, uning həjiti qəlmidi.

3:20

«Əmma «wasitiqi» bir tərəpningla wasitiqisi əməs (bəlkə ikki tərəpningkidur), **lekin Huda Əzi pəkət birdur**».

Bu Pawlusning əng ihqam ibariliridin bolup, alimlar uning toluk mənisi toqruluk nəqqə pikirdə turidu. Əmma mənisi intayin addiy dəp oylaymiz. Dawut (ixənqlik adəm) həm Polat (tayini yok adəm) ikkisi bir kelixim tüzidu dəyluk. Dawut xunqə ixənqlik wə sadik bolsimu, Polat ixənqsiz, gepidə turmaydioqan bolsa ularning keliximi nəqqə künlükla bolidu, andin ikkisi bir-biridin tehimu yatlixip ketidu, hətta duxmənlərgə aylinip qalidu. Əmdi tolimu ixənqlik, wədisidə qing turoquqi Huda bilən ixənqsiz insan otturisdiki bir əhdə toqruluk nemə dəymiz?! Undak əhdining buzulux bilən yok boluxtin baxqə heqqəndak nətijisi bolmaydu; əmdi Huda pütkül insaniyətkə wəkil boləqan Israil bilən Musa pəyoqəmbərnin wasitiqilikida tüzgən «kəna əhdə» bolsa dəl xundaktur: «**Əgər silər Manga toluk itaət kilsanglar, Menin əhdəmgə kulək salsanglar..., Mən silərnə bərikətləymən...**» («Mis.» 19:5ni kəring). Əhdə xərtlik wə yerimi insanoqə baqlik boləqəqə, həmmisi bərikət bilən əməs, lənət bilən tügəydu. Biz baxqə bir kitabimizda eytkənimizdək, «yengi əhdə»ning əlahədidiliki pütünləy baxqəqə. Həmmisi **Hudaning** tərəpigə baqlik, degili bolidu. Məsələn Təwrattiki pəyoqəmbərlərnin uni tiləqə ələqənlirioqə karəng («Yər.» 31:31-34, «Əz.» 36:26-29). Bu ayətlərnə okusingiz əhdidə «insan tərəpi»ning yok ikənlikini bayqəysiz. Əhdidə pəkət Huda Əzining: «**Mən...** (undək) **kilimən...** **Əzüm...** ...((undək) **kilimən, ... Əzüm...** (undək) **kilimən...**», «**Mən silərgə yengi qəlb, yengi Roh ata kilimən...** **Mən silərgə rəhəmdillikimni kərsitip gunəhliringlarnə kəytidin heq əsliməymən...**!» degənliri bar.

Əməliyəttə bolsa «yengi əhdə» Huda bilən gunəhsiz insan boləqan Əz Oqlı otturisdə tüzülgəndur; xuning bilən bu əhdini, Hudaning Əz iqidə tüzülgən əhdə deyixkə bolidu. Biz insanlar uningə kirix üqün pəkətlə uning həmmisigə «Amin!» dəp, Hudaning Məsih Əysada boləqan qəksiz mehir-xəpkitini qəbul kiliximiz kərek — manə bu niqəttur!

Musa pəyoqəmbər uluq insan boləqini bilən baxqə barlik pəyoqəmbərlərgə ohxəx həman gunəhkar insan idi «**Qünki adəmlərnin həmmisi gunəh sadir kəlip, Hudaning xən-xəripigə yetəlməy, uningdin məhrum boldi**» («Rim.» 3:23). Həttə muxu uluq adəmnin gmu wasitiqilikida tüzülgən bir əhdə insaniyətni kütqəzux üqün yətməytti. Pəkət Huda Əzi arqiliklə tüzülgən bir əhdə mukəmməl, nuqsənsiz bolup insaniyətni kütqəzalaydu.

«Əmma «wasitiqi» bir tərəpningla wasitiqisi əməs (bəlkə ikki tərəpningkidur), **lekin Huda Əzi pəkət birdur**»!

«Galatiyaliklar»

3:23-26 toʻgʻruluk; —

3:23-24

«Lekin etiqad yoli kelip axkarə boluqə, biz Təwrat qanuni tərripidin qoʻqdilip, axkarə bolidiqan etiqadni kütüxkə qamap qoyulqaniduk. Xu tərriqidə, bizning etiqad arkilik həkqaniy kiliniximiz üqün Təwrat qanuni bizgə «tərbiyiligiqi» bolup, bizni Məsihkə yetaklidi».

Gretsiyə wə Rimda mərtiwilik baylar oʻqul balilirini tolimu ətraplik tərbiyiləx üqün tehi kikiq qeʻqidila «hojidar» (tərbiyiligiqi) yaki «bala baqquqi»ning qolioqa tapxurux aditi bar idi (uyqur ata-anilar balisini ustazning qolioqa: — «Jeni meningki, gəxi sizningki» dəp tapxuroqandək). Xu waqittin baxlap atisining yenioqa kaytip ixlirioqa xerik boluqə bolqan arilikta tərbiyiligiqi balini beqip qong kilixkə toluk məsʼul idi. Məsʼuliyətanlikkə munasiwətlilik kiyin sawaqlarni baliqə puhta əgətitix üqün hojidar bək kattik kolluk qilatti, əlwəttə! Təwrat qanunimu ohxaxla bizgə əzimizning pütünləy ixənqsizlik, əz əzimizni gunahdin kutquzalmaydiqanlikimiz toqrisidiki təs bolqan sawaqlni əgətidu. Bu sawaqlni əgəngəndin keyin hux həwərnə anglaxkə, xundakla Hudaning Rohidin yengi hayat qobul kilixkə təyyar turimiz: —

(3:25-26)

«Lekin etiqad yoli axkara bolup, uningdin keyin biz «tərbiyiligiqi»ning nazaritida bolmiduk. Qünki həmminglar Məsih əysaqə etiqad kilix arkilik Hudaning oqulliri boldunglar».

(4:21-31) Sarah wə Həjər — Hər ayal wə qul dedəktin elinqan ohxitix

Bu ayətlərdiki həqiqətlərnəg kəp paydisi bar; lekin rosul ularni ihqam haldə ipadiligən boləqəqə, muxu yərdə uning təlimigə əstayidil qarap, mənisi üstidə təpsiliy tohtilip tətbiqləymiz.

(21-22)

«I Təwrat qanunining ilkidə yaxaxni halaydiqanlar, silərdin xuni sorap baqay, silər Təwratning əzidə nemə deyilgənlikigə qulək salmamsilər? Təwratta, İbrahimning ikki oqlı bolup, biri dedəktin, yənə biri hər ayalidin bolqan, dəp hatiriləngən».

Hər bir ixəngüqi üqün hərtürlük ix toʻgʻruluk «Rosul Pawlus mundak dəydu» deyixning əzila kupayə boluxi kerək idi. Əmma Pawlus xapaət bilən Galatiyaliklarə degənirigə guwahqi boluxkə Təwratni hitab qilip uningdinmu ispat alidu.

Təwrat («Yar.» 11:25-27-bab)də hatiriləngən, İbrahimning tarihini oquqan oqurmənlərgə xu ayətlərdiki wəqələri tonuxturuxning anqə həjiti bolmaydu; əmma oqumiqanlar üqün təpsilatlrini kaytiləymiz. İbrahim Hudadin: «Sening bir oqlung bolidu, u uluq yengi pütkül bir əlnəg əjdadi bolidu» degən wədini tapxuruwaləqanidi (12:2). Bu wədə keyinmu «Yar.» 15:6də kaytilandi; xu yərdə «**İbrahim Hudaning səzigə ixəndi**» dəp ukturulduk. U yərdə bizgə axu oqlining Sarah arkilik tuqulidiqanliqi oquq deyilgən əməs; lekin İbrahim Hudadin qorqqan adəm bolup Hudaning wədisi qoqum əz yeganə ayalim arkilik bolidu, dəp oylix kerək idi, xundakla Huda uning xundak qüxinip yetixini halioqan, desək hata bolmaydu.

«Galatiyaliklarq»

Halbuki, vaqit etuxi bilən wadə qilinoqan oqul balining qarisi mu kərünmidi. İbrahim ezi keri bolup, az degəndə 85 yaxşı, Sarah bolsa 76 yaxşı kirgənidi. Sarahning bala tuquxi mumkin əməs idi. Sarah ezi İbrahimq, mening Misirlik dedikimni əmringə elip u arqilik oqul tapsangmikin, dəp təxəbbus kildi. Xu yol bilən bolqanda bala Sarahningki dəp həsablınatti. İbrahim ayalining pilaniq kirdi. Adəmlər özining əqligə tayinip xunqə kəp xundak ixlarni qilip keliwatidiq! Hudaning wədisi ular kütkan waqtida wujudqə kəlmisə, səwr-taqət bilən kütüxkə bəl baqlaxning ornida, ular «Hudaning Öz wədisini əməlgə axuruxiqə yardəm bərməqki bolup» əzlining orunlaxturuxlirini baxlaydu. Əmdi Huda qaqandin beri insanlarning yardimigə mohtaj bolup baqqan?! Undak orunlaxturuxlarning nətijisi daim degüdək külpət bolidu, bu qetimmu xundak boldi. İbrahim Həjərnə əmrigə aldi wə u hamilidar boldi. Awwal həmməylən huxal bolup kətti, ləkin uzun ətməy Həjər Sarahni zanglik qilixqə baxlidi; u oqul bala tuqsam bəlkim əzüm İbrahimning əmrak ayaliqə aylinip qalarmən! — dəp oyli. Sarah bu ixni İbrahimqə yətküzdi; İbrahim uningqə, Həjər sening kulung, qolungda turidu, uningqə nemə qilsang qiliwərgin, dedi. Nətijidə, Həjər hamilidar bolqini bilən, Sarah uni əydin həydiwətti. Nemidegən rəhimsizlik! Əmma roxənki, bu ix Hudaning iradisi əməs idi, qünki «Pərwərdigarning Pərixtsisi» Həjərgə qəl-bayawandiki yolda kərünüp uni Sarahning qexiqə qayturup əwətti («Yar.» 16:7-16).

Həjər oqli İsmailni tuqdi. İbrahim İsmailqə ata bolup uni səydi, ləkin qandaqtur bir ix durus əməsdək tuyuluwatatti. Huda uningqə süküt kildi. Birnəqqə yil ətup kətti, İsmail əsüp qong boluwatatti, ləkin u həqiqətən Huda wadə qiloqan oqulmu? Xübhəsisizki, İbrahim dəl xundak ümid qilatti, ləkin bu balisining tuquluxida u baxqə ixlarda ezi guwahqi bolqan Hudaning uluqluqi ayan qilinoqan əməs. Əslidə İbrahim Hudaning awaziqə kulak selip Pələstin zeminiqə kirgənidi. Ləkin hazır əzini qaqiroqan Pərwərdigardın heq səz angliyalmaywatatti. Zadi nemə boldi?

Hudaning sükütluqi on ikki yil dawam boldi. Oylimioqan yərdin Huda tuyuksiz uningqə pəqət səz qilipla qalmay, uningqə Əzini ayan kildi. U qaqda u İbrahimqə «**Mən Həmmigə Qadir Hudadurmən; aldimda mengip, mukəmməl adəm bol**» dedi.

Huda uningqə: «**Sanga oqul bala tuqulidu**» degən wədisini qaytidin bərdi. U özining hatalaxqinini əmdi roxən bildi — Huda wadə qiloqan oqul İsmail əməs idi. İbrahimning «Hudaqə yardəm beridiqan» tirixlirining həmmisi bikar boldi, hətta Hudaning Öz səzini əməlgə axuruxtiki qabiliyitigə həqarət kəltürgən, deyixkə bolidu. Əslidə wadə qilinoqan oqul hazır 90 yaxşı kirgən Sarah arqilik tuquluxi kerək idi. İbrahim əzimu 99 yaxşı kirgənidi!

Pəqət undak xaraitta, «insaniy kük», yaki İnjildiki gəp bilən eytkanda «ət» yok bolqandila, andin İshaqning Sarah arqilik tuqutining Huda yaratqan enik wə toluk bir məjizə ikanliki oquq kərünidu. Bu ixning xan-xəhriti adəmgə əməs, pəqət Hudaqəla kəltürüli. İbrahim Hudadin bu ikkinqi qetim İshaq toqruluk wədisini angliqinida İbrahim bu qetim «**pütünləy Hudaqə ixəndi**», dəp hatiriləngən. Nətijidə, U Hudaning uning əsli ismi (Abram — xəhərlək ata)ni əzgərtip «İbrahim» («kəp əllərninq atisi») degən yengi isimni qoyqanlikini qobul kildi. U qaytip əydikilərgə wə qoxnilarqə yengi ismini eytkan qaqda ulardin bəzilirining nemə oyliqanlikini təsəwwur qiloqli bolidu — «U əzini nemə qaqlaydiqandu?! Kəp əllərninq atisimix tehi! Biqarə alqip qaloqan keri!». Ləkin waqti-saiti kelip, Hudaning wədisi boyiqə xu yil iqidə İshaq tuquldi.

«Galatiyaliklarğa»

Xuning üqün Pawlusning bu hetidə, Ishaqni «**hər ayalning oquli**» wə «**Hudaning wədisidin boləjan oqul**» dəydu; Ismailni «**dedəkning oquli**» yaki «**ətlük yolda tuəquləjan oqul**» degən. Demək, Ismailning tuəquluxı insanning Hudağa tayanmay tirixixlirining nətijisi idi: —

(23-24)

«**Dedəktin boləjan oqul «ət bilən» tuəquləjan; hər ayalidin boləjan oqul bolsa Hudaning wədisi arqılık tuəquləjandur. Bu ikki ixni bir ohxitix degili bolidu. Bu ikki ayal Hudaning insanlar bilən tüzgən ikki əhdisining wəkilidur. Birinqi əhdə Sinay teəqidin kelip, dərəkəkiqət balilirini qullukta boluxka tuəqidu; mana Həjər uningəja wəkildur.**»

Biz hazır bu ohxitixni təhlil qilimiz. Demisəkmü, «kona əhdə», yəni Təwrat qanuni Musaning wasitisi bilən Israiləja Sinay teəqida tapxurulojan.

(25-26)

«**Demək, Həjər bolsa Ərəbistandiki Sinay teəqija simwol qilinip, yəni bəgünki Yerusalemoja ohxitilidu; qünki u xəhər wə uning baliliri qullukta turmaqta. Əmma yukiridin ərxtin boləjan Yerusalem hərdur, u həmmimizning anisidur.**»

Əzini Hudaning qanunioja əməl qilalaymən dəp hesabliəuqi adəmlər hərdəim «ət», yəni insaniy tirixixlarəja tayinidu. Nətijisi rohıy qulluk, ümidsizlik, ərıeriblik, bımənilik, dimiklikta bolup intilixla bolidu, halas. Pəkət «**ərxtin tuəquləjan**» («Yh.» 3:3ni, izahatni kərüng), əz iqidə Hudaning həyati boləjanlar Hudani hursən qilip yaxıyalaydu («Rim.» 8:1-10). «**Ərxtin boləjan Yerusalem**» bolsa Hudaning mehir-xəpkitining toluq qanuniyət-prinsipini bildüridu.

(27)

«**Qünki, mukəddəs yazmılarda mundaq yezilojan: —**

«**Huxal bol, i pərzənt kərmigən tuəqmas ayall**

Təntənə qilip yangrat, towla, i toləqak tutup bəkimiojan!

— Qünki ərıerib ayalning baliliri ərı bar ayalningkidin kəptur!»

Yəxaya pəyojəmbər arqılık kələn bu bexarət Israilning hər tərəptə mewilik bolidiojan — kəp pərzənt kəridiojan, əmma əng muhimi rohıy tərəptə mewilik bolidiojan kəlgüsıdiki bir künni kərsitidu. Əmma muxu yərdə, Pawlus bu bexarəttin insaniy tirixixlar wə insaniy küq tügəp ahırlaxkınıdila andin Huda Əz xan-xəripini ayan qilip ixləydu degən toluq prinsipni kərsətməkqi. Huda «tuəqmas ayal»əja, həttə «ərıerib, ərsiz ayal»əja pərzəntlərnı ata qilidu! Huda awwal bizgə «qaytidin tuəqulux» boləjan məjizini yaratmisa, biz uni həq hursən qilalmaymız! Pawlus səzini dawam qilidu: —

(28-29)

«**Əmdi i kərındaxlar, Ishaq Hudaning wədisidin tuəquləjandək bizmu Hudaning wədisi boyiqə tuəquləjan pərzəntlərmiz. Lekin u qaqda «ətlərdin tuəquləjan» bala «rohtin tuəquləjan» bəloja ziyankəxlik qiləjindək, hazır xundək bolidu.**»

Pawlusning bu ahırkı bayanı Ishaq tuəquləjandın keyin boləjan wəkələrnı kəzdə tutidu. Ishaqning akisi Ismail inisining ornidin həsət qilatti, xundəqla uningdin heli qong wə küqlük idi. U daim inisini mazək qilatti. Bu ix jamaətlər kərgən əhwaləja ohxap ketidu; dəsləptə jamaətlərgə qarxi ziyankəxlik kəzojioquqlarning kəp bir kısmi Yəhudiylar idi. Ziyankəxlikning

«Galatiyaliklaroqa»

səwəbi intayin addiy bolup — həsəthorluk idi! Ular həsəthorluk kilip «Bu yat əlliklər nemixka xundak bəhtlik, nemə üqün ular Hudaning Əzi talliwalojan həlki bolojan bizlərgə əsirmu'əsir tapxurojan kimmətlik wədilirigə mirashor bolduk degüqi bolalaydu?! Ular bəribir pəkət yat əllərdin, butpərəs tuqulojanlar, halas! Ularning nijatka erixix hokukı yoktur!...» dəydu.

(30)

«Lekin mukəddəs yazmilarda nemə deyilgən? Uningda: «Sən bu dedikingni oqlı bilən koxup həydiwət! Qünki dedəktin tapkan oqlul hərgiz hər ayalıngdin bolojan oqlul bilən miraska ortak bolmaydu!» dəp pütülgən».

Sarah İsmailning İshakka bolojan muamilisini kərüpla İbrahimdin yukirikidək sözlər bilən («Yar.» 21:10) Həjər wə İsmailni kətküziwetixni etündi. İbrahimning qoli wəhalənki undak kilixka barmidi. Lekin kütülmigən yərdin Huda uningoa: **«Ayalıngning səzığe kirgin»** degən wəhiyni kərsətti. Xuning bilən u Həjərnı oqlı bilən qəl-bayawan yolioqa saldı.

Biz buningdin alojan roxən prinsip bolsa, «kanun»oa wə uningoa karaydıojan tirixixlaroa tayinidıojan kilqilik iz-puraknimu həyatimizdin həydiwetiximiz zərürdur. Pəkət axu yolda **«Məsih bizni hərliktə yaxısun dəp»**, wujudka kəltürgən azadlikta yaxaymız.

Muxu yərdə bu wəkə toqruluk eytimizki, Huda əslidə Həjərgə eytkən: **«Sening oqlungmu uluq bir əlning atisi bolıdu»** degən wədisidə qing turdı wə ulardin həwər aldı. Wəqıtnıng etüxi bilən İsmail bejirim esüp ərəb əllirining əjdadi bolup qıqtı.

Hulasə: —

(4:31-5:1)

«Əmdi, kərindaxlar, biz dedəkning əməs, bəlki hər ayalning pərzəntliridurmız. Məsih bizni ərkinlikte yaxısun dəp hər kildi. Xuning bilən uningda tapan tirəp turunglar wə kullukning boyunturukioqaKaytidin kişilip qalmanglar!».

Amin!

5:3

«Mən hətnini qəbul kıləjan hər bir kixigə yənə agahlandırup həkikətni eytip qoyayki, ularning Təwrattiki barlıq əmr-bəlgilimilərgə toluk əməl kılax məjburiyiti bardur».

Bu kərkunqluk bayandur wə dər wəkə kəstən xundak bolsun dəp eytiləjan. Əmma okurmənlər xuningoa diqqət kilixi kərəkki, bu bayan hətnini qəbul kılıp nijatka erixəy degənlərgə, yaki xundak kılıp öz nijatimoqa «artuk bir ix koxay» degənlərgə eytilidu. Kaytilaymız: Məsihning kurbanlikidin baxka heqnərsə insanlarning gunahı üqün bədəl təliyəlməydu wə xundakla Hudaning Əz Rohining insanda yaxiqinidin baxka Hudani hursən kılıdıojan mewilər bolmaydu. Birsı: «Mən ezüm tirixip həkkanıy adəm bolay» dəp hiyal kilsa, əmdi uningoa həkkiy həkkanıylikni kərsitidıojan birdinbir həkkanıy kanun bolsa Təwrat kanunidur. Undak kixi əzigə: «Həkkanıy adəm bolay» degən məksitidə hətnini qəbul kıləjan

«Galatyaliklaroqa»

bolsa pəkət Təwrat kanunining axu təlipigə əməl kılipla qalmay, bəlki uning barlıq əmr-bəlgilimilirigə əməl kılıxi kerək; xundak kılip bakқан wə mənggügiqə xundak kılixning mumkinqiliki bar boloqan birdinbir kixi Məsih Özidur.

Musulmanqə ən'ənə pəkət ərəblərnıngkıgə əgixidu, ular bolsa uni Ismaildin qəbul kıloqan, Ismail atisi İbrahımdin qəbul kıloqan. Gədək balılarning xu musulmanqə ən'ənigə əgixip hətnə kılinixida əyni wəqıtta həqkandak tallax yoli bolmioqan, əlwəttə. Lekin həqkim hətnə kılınoqinim Huda aldida mening pakiz adəm boluxumoqə əsqatidu yaki yardım beridu, degən hiyalda bolmisun. Undak ham hiyal adəmnı dozahqa elip baridu.

«Qünki Məsih Əysada nə hətnilik nə hətnisizlik degənlər küqkə igə əməstur; birdinbir küqkə igə bolidioqini pəkət yengi bir yaraloquqidur» (6:15).